

ZVONA DELORITE

Glasilo župe Uznesenja Marijina – Kuna

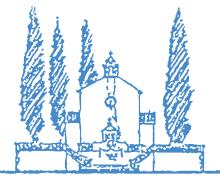
Godina XXIII. – Broj 67. – Uskrs 2019.

#67.^{2019.}

Zašto tražite živoga među mrtvima? Nije ovdje, nego uskrsnu!

Lk 24, 5–6

ŽUPNA CRKVA UZNESENJA MARIJINOG 1306.

ZVONA DELORITE

Uskrs 2019. ~ God. XXIII. ~ Broj 67.

Dragi prijatelji našeg župnog lista,

stigao nam je najveći i najradosniji kršćanski blagdan – Uskrs. Probudila se cijela priroda, raduje se Crkva, raspjevana je i naša župna zajednica. Sada znamo: patnja i smrt, zlo i grijeh nemaju posljednju riječ. Pobjeda je Isusova. Ipak, nema na ovaj temeljni kršćanski blagdan onih božićnih emocija, ali postoji duboka nutarnja sigurnost: Isus je živ! Dogodilo se sve što je bilo naviješteno i prorečeno, oslobođeni smo od grijeha, prokletstva i smrti. Ponovno smo djeca Božja. Naš život zadobio je novi smisao. Zajedno s Isusom možemo i mi po muci i smrti prisjeti slavi uskrsnuća. Zahvalimo Bogu na tome i radujmo se. Neka radosni Aleluja zvoni u našim ušima i odražava se u našem životu. Radujmo se i slavimo dobrogoga Boga.

Ako vam se pak događa da ne možete pronaći i doživjeti radost Uskrsa, onda znajte da svoga Uskrslog Gospodina ne trebate tražiti ni preko mora ni na kraju svemira. Treba ga tražiti ovdje među nama, u našoj Župi među ljudima.

Poznajem ljude koji mjesecima, pa čak i godinama stoje i plaču nad grobovima promašenih života svoje djece, svojih uništenih ideja i planova, svojih rana i problema koje ne mogu oprostiti i zaboraviti ni sebi ni drugima. I žene i apostoli došli su na grob plakati, promatrati svoje uništene ideale koje im je Isus pobudio, a sada je sve to zakopano s njim u grobu.

Pred tajnom praznoga groba uvijek smo pred izazovom vjere: “Nije ovde! Uskrsnu” –veli anđeo ženama. Isus, židovski mladić, čovjek koji je bio

određen mjestom i vremenom svoga života i smrti više se ne može svesti samo na tridesete godine naše ere i na Palestinu. On postaje dio svakog ljudskog života koji ga prima u se. "Zaista trebalo je da se sve to zbude", da bi mi ljudi konačno shvatili da svako naše prokletstvo, bolest, rane i smrt mogu postati blagoslov upravo onako kako je Kristov križ od sramote i prokletstva postao blagoslov i sredstvo spasenja.

Kad god stojimo ili prođemo kraj groba, pa bio on tek iskopan i još prazan, uglavnom spustimo pogled, teško je tada pogledati gore k visinama, k Bogu. Uskrs jest upravo to, ni jedan grob ni stvarni ni oni u našim životima neuspjeha, promašaja i razočaranja nije i ne može biti kraj. Uskrsli Krist neka nam obasja tu istinu. Neka On obasja i naš Uskrs! Neka On obasja ovu našu župnu zajednicu kojoj je podario toliko milosti i blagoslova u ovim mjesecima iza nas da mu moramo biti neizmjerno zahvalni. Svima želim sretan blagoslovljjen Uskrs!

vaš župnik,
don Marinko Šljivić

Pismo urednice

Draga braće i drage sestre, poštovani čitatelji!

Ovo je naša "nova stvarnost" kako je i naš biskup nazvao novonastalu situaciju u Župi. Nova pitanja i nove nedoumice sama od sebe izviru, ali mi se i dalje trudimo... tražimo, molimo...

Kao i uvijek, pokušali smo "prikući" i zapisati sve što se događalo u Župi tijekom godine, a tih je događanja, na našu veliku sreću bilo... Zajednica Karmel Božjeg Milosrđa donijela nam je jedno lijepo bogatstvo, svete euharistije, klanjanja, mogućnost gotovo svakodnevne ispovijedi... Postavljeno je grijanje u kapelici (u samostanu Gospe Delorite) i u Matici pa nam je postalo ugodno ne samo duši, već tijelu. A dva mlada svećenika, don Marinko i pater Dražen, pravi su nam Božji dar!

Prije smo odlazili na seminare i duhovne obnove u druga mjesta dok sada sve to imamo ovdje, u Deloriti, u kapelici. Mi smo sretna Župa, grle nas ruke Matrice, Gospe na Nebo Uznesene i ruke Gospe Delorite! U takvom nam je zagrljaju lijepo i ugodno!

U korizmi smo se uz post trudili "da srce ostavi nepravde, a jezik da se suzdrži od pogrde!" I jesmo li u tome uspjeli?

Uskrs je dragi moji! Uskrsnimo i mi od naših malenkosti, turobnosti, grintanja, od naše mržnje i zlobe! Izidimo iz naših oklopa i sebičnosti. Pogledajmo ljude oko sebe, nasmiješimo se, pružimo ruku čovjeku u potrebi. Budimo Svetlost i Ljubav. Uzdignimo svoju dušu k Bogu... radujmo se!

Ovaj dan je stvoren za tebe! Ovaj list je napisan za tebe. Pročitaj ga! Pronađi nešto u njemu što će te razveseliti, nešto što će te potaknuti da i ti napišeš nešto čime ćeš oraspoložiti i obradovati drugu osobu. Darujmo jedno drugome neku lijepu misao ili dragu riječ, dio svoga srca! Radujmo se!

SRETAN USKRS!

Iz života Crkve

Biskupijsko hodočašće bračnih parova na grobove apostolskih prvaka u Rim

Dubrovačka biskupija

2. – 8. prosinca 2018. godine

Dvjesto bračnih parova, oko četiristo duša, krenulo je na hodočašće. Skupio se narod Božji od Konavala do otoka Korčule. Osam autobusa krenulo je u pratnji biskupa, nekoliko svećenika i vodiča. Koliko duša, toliko doživljaja! Svatko je to na svoj način doživio i proživio, svatko je na svoj način to zabilježio u svom srcu!

Zajednička fotografija na Trgu svetoga Petra

Dan prvi (nedjelja): 2. prosinca: Dubrovnik – Split

Dan drugi (ponedjeljak): 3. prosinca: Ancona – Asiz – Rim

Dan treći (utorak): 4. prosinca: Rim (bazilika sv. Petra, Vatikan, sveta misa u bazilici)

Dan četvrti (srijeda): 5. prosinca: Rim (susret sa svetim Ocem, razgledavanje znamenitosti u Rimu, sveta misa u crkvi i Zavodu sv. Jeronima)

Dan peti (četvrtak): 6. prosinca: Rim (razgledavanje znamenitosti u Rimu, sveta misa i obnova bračnih zavjeta u bazilici sv. Pavla izvan zidina)

Dan šesti (petak): 7. prosinca: Rim – Loreto (obilazak svetišta i sveta misa) – Ancona

Ispred Zavoda sv. Jeronima

Dan sedmi (subota): 8. prosinca: Split – Dubrovnik – povratak kući.

Bijaše dobro – veoma dobro!

Hvala svima, na društvu, veselju, organizaciji, prijevozu...!

Rina Tomelić

**Pustinjačko – misionarski
“KARMEL BOŽJEG MILOSRĐA”**

Crkva Gospe Delorite i samostan sestara

Raspored svetih misa i duhovnog programa najavljuje se
u župnim oglasima i na vratima crkve.

Posjet crkvi – po dogовору

Vrijeme dostupnosti sestara:

10.00 - 12.00h ili 15.30 - 17.00h

Pozvoniti na samostan ili zvati na telefon:

sestra Maja Pavla Bašić (098/9471-402)

stari kućni broj samostana više nije aktivan

e-mail adresa: KBMtotaTua@gmail.com

Svećenik (Za hitnu potrebu i drugo)

10.00 - 12.00h ili 15.30 - 17.00h

Brat Dražen Marija Vargašević (098/9870-717)

Privremena adresa: Kuna 4

E-mail adresa: KBMtotusTuus@gmail.com

Internet adresa: www.KarmelBM.wordpress.com

Proslava Dana braka i obitelji

5. dan obiteljskog tjedna u Orebiću – Je li brak rješenje ili problem?

16. veljače 2019. godine u Župi Pomoćnice kršćana u Orebiću, okupili su se bračni parovi i obitelji iz Pelješkog dekanata. U predavanjima se govorilo o problemima s kojima se supružnici najčešće susreću u braku te kako ih kao kršćani možemo nadići. O svom iskustvu, iskustvu vjere, svjedočili su bračni parovi koji su usprkos teškoćama uspjeli zadržati i živjeti svoj brak. Svi bračni parovi koji su bili na misi, obnovili su svoja bračna obećanja.

Uskrs

Uskrs

Kad uskrsnu rano u prvi dan sedmice, najprije se ukaza Mariji iz Magdale iz koje bijaše istjerao sedam zlih duhova. Ona ode i to javi onima koji su bili njegovi pratioci, a sad bijahu u tuzi i suzama. Oni kad čuše da je živ i da ga je ona vidjela, nisu vjerovali.

Poslije toga ukaza se u drugom obličju dvojici od njih na putu dok su išli na selo. Ovi odoše i javiše ostalima, ali ni njima nisu vjerovali.

Napokon se ukaza jedanaestorici dok su bili za stolom te ih prekori zbog njihove nevjere i okorjelosti srca jer nisu vjerovali onima koji su ga vidjeli pošto je uskrsnuo. Tad im reče:

“Idite po svom svijetu i propovijedajte Radosnu vijest svakom stvorenju! Tko bude vjerovao i pokrstio se, spasit će se; tko ne bude vjerovao, osudit će se. Ova će čudesna pratiti one koji budu vjerovali: pomoću mog imena izgoniti će zle duhove; govorit će novim jezicima; zmije će uzimati rukama; ako popiju što smrtonosno, neće im nauditi; na bolesnike stavljat će ruke, i oni će ozdravljati!”

Pošto im je ovako govorio, Gospodin Isus bi uznesen na nebo i sjede Bogu s desne strane. A oni odoše i počeše propovijedati svuda. Gospodin je s njima djelovao i potvrđivao riječ čudesima što su je pratila.

Mk 16, 9–20

Puče moj

Veliki petak je, slušam na radiju i televiziji o običajima, kulturi i tradiciji. Sve se obnavlja, sve kreće kako je nekada bilo.

Sva ta nova obnavljanja održavaju stariji ljudi, po primopredaji još starijih. To nam jako puno znači, da se nije zaboravila tradicija. Tradicija je jedan krasan izraz poštovanja običnih jednostavnih ljudi. Tradicionalnost je potpuno ekstremna pojam. Sve što je bilo uvriježeno, moralo je biti pozitivno bez obzira ima li to opravdanost.

Lijepo je doći na neki organizirani događaj, a ružno onda dati samo primjedbe jer svako događanje, pogotovo danas zahtijeva ogroman trud uz izuzetna odricanja.

Kako doći na neki događaj, obilježavanje rođenja ili smrti neke osobe koja je svojim skromnim životom dala veliki doprinos kulturi?

Zašto uopće doći? Ona ili on, bavili su se time samo iz ljubavi, a od ljubavi se ne može živjeti. Zato svojim primjerom moramo sami sebi dokazati da smo iznad. Ja samo ja. Nitko drugi mi nije ravan, a kamoli blizu. Sva kultura je, samo moja kultura i ničija više. Samo ja pišem povijest mjesta i šireg područja, nitko mi ne treba. Ako se netko usudi javiti, zapamtit će, ne trpim drugačije mišljenje, a kamoli ponašanje.

Kada se to dogodi, ja imam samo sebe (imam li i sebe sama), hoću li krenuti putem čiste savjesti, hoću li krenuti putem većine, bez razmišljanja i reći perem ruke?

Samo jedan put vodi u pravom smjeru; to je put mira i ljubavi koji dobri Bog daje širokom rukom, a od nas traži samo da mi to dijelimo u svakom trenu svog života. Život je samo jedan i živi se samo jednom. Jedan sudac postoji na ovom svijetu, on veći dio dana i noći spava. Probudi se u potpunoj tišini i miru te nas pita zašto, kako, zbog čega si to učinio? Jesi li to mogao prešutjeti, pružiti ruku pomoći, pomoliti se za nekog?

Svi mi krećemo svojim putom, taj put nije ravan, nije ni lagan. Puno je lakši ako imaš nekog uza sebe. Lijepo je kada ti netko reče iskreno:

“Dobro jutro”, još ljepše kada ti pruži ruku u lijepim i grubim životnim situacijama.

Zato svojim primjerom pokaži da ništa nije teško, da ništa nije promašeno, da ništa nije zaboravljeno. Nemoj se bojati ljudske osude, samo pred sobom imaj jedan cilj, ostavljaj za sobom put dobrote koja će te odvesti čiste duše pred lice Svevišnjeg.

Edo Medović

Radost vjere i radost življenja uz blagdan Uskrsa

U crkvi sv. Ivana Krstitelja u Splitu slušao sam sv. misu jednog Uskrsa. Nova je to crkva, još se uređuje, a uređuje se i njen okoliš. Župljani su s posebnom strašću i vjerom prihvatili svoju crkvu. Agilni župnik don Simunić sa sestrom Karmelom organizirao je tri pjevačka zbara, nekoliko vjerskih sekacija, i niz drugih aktivnosti svojih župljana. Pokazao se i dokazao kao izuzetno ozbiljan i poduzetan svećenik. Upravo prikuplja novac za uređenje nove klimatizacije. To je i realizirao. Prethodno je organizirao izgradnju veoma modernog zvonika. Poduzetnički duh nikad ga ne napušta, a ozbiljnost kod održavanja liturgije svima župljanim je poznata. Zato je njegova propovijed na Uskrs mnoge iznenadila, a mene oduševila. Napomenuo je, da ako smo vjernici, tada nema nikakvog razloga izlaziti sa sv. mise potišteni uz pratnju apatičnog svećenika. Pogotovo to nema razloga na Uskrs, blagdan kojim potvrđujemo svoje vjerovanje u uskrsnuće. Zato je odlučio uskršnju propovijed početi i završiti sa šalom i vicevima. Takav način propovijedi običavao se u Bavarskoj prije nekoliko stotina godina, naravno dok pretjerana šala nije počela smetati liturgiji. Propovijed je počeo sa sljedećom šalom: Kada je Tito umro, sastali su se politički predstavnici republika sa zadatkom da odrede mjesto njegova pokopa. Slovenci su htjeli najviši vrh Triglava kao odgovarajuće mjesto, Hrvati Kumrovec jer je to njegovo mjesto rođenja, Srbi Beograd jer je to bio glavni grad, Bosanci Sutjesku, a kada je došao red

Pengana jaja

na Crnogorca, on je rekao: "Možete ga pokopati bilo gdje, samo nemojte u Jeruzalemu, da ne uskrsne treći dan!" Cijela propovijed imala je veseo pri-zvuk s nizom šala. Veselje i sreća Uskrsa prenijela se na vjernike. Veselje i radost neće pokolebali našu vjeru; dapače samo je nadopunjaju. Svećenik i vjernici trebaju tvoriti prisnu i ugodnu zajednicu; pa mi smo dio iste crkve. Takav odnos se danas uspostavlja s mladima. Služenje mise, vjeronauk, dječji zborovi i druge aktivnosti tome pridonose. Bogu hvala.

Početak ove crtice već je objavljen u jednom od brojeva Zvona Delorite. Na pamet mi dođu neke sitnice koje će iznijeti sada u 2019. godini.

Prošla godina 2018. – ta bila je veoma rodna godina u našem vinogradarskom okružju. Berba je bila izdašna po prinosu i kvalitetu. Prihodi od turizma također su bili izdašni. Možemo zahvaliti Bogu što nas je obilato obdario.

Pojedina sumorna lica naših sumještana ne odaju radost iznesenih činjenica. Smrknuta lica susrećemo na ulicama, u prodavaonicama, u baštini. Naš novi župnik, uvijek nasmiješen, predstavlja novost u našem okružju. Vedrim duhom uz obavezno jasno tumačenje evanđelja – radosne vijesti, uzor nam je svake nedjelje. Međutim, radost življenja mimoilazi lica pojedinaca, zašto? Iznijet će neka svoja razmišljanja.

Bog nam je pomogao doći na ovaj svijet. Time nam je dao mogućnost uživanja u ljepoti življenja. Dao nam je mogućnosti ljubavi, rada, stvaranja, kreacije, uživanja. Sve nam je dao, a mi to vraćamo smrknutim licem. Zapravo smo nezahvalni. Ne zahvalni smo najviše prema našem Stvoritelju, našem Bogu. Mislim, da nam se On smijulji, gledajući nas s čuđenjem i pitanjući se, što bi ovaj narod moglo istinski usrećiti i nasmijati? Dragi moji sumještani, VJERA I SAMO VJERA. VJERUJTE SVOM SNAGOM DUŠE I SRCA SVOG, a osmijeh će poslije toga sigurno ozariti naša lica.

Ivo Santica

Naša župa

Događanja u Župi

Na tradicionalnoj manifestaciji “Dani otvorenih vrata peljeških područja” koja se održala 1 i 2. prosinca 2018. godine, zabilježen je veliki broj posjetitelja. Uz delicije, i dobru kapljicu dobrog pelješkog vina te živu glazbu bilo je veselo i lijepo! Potražnja je bila za smještajem jer su oni koji su dolazili u osobnom aranžmanu s vlastitim vozilom, željeli prespavati da poslike čašice više, ne kreću na put.

U Deloriti su se kroz došašće u šest sati u jutro, zajedno s Zajednicom Karmela Božnjeg Milosrđa, održavale zornice. Trebalo je malo žrtve i ranog ustajanja za jedan vrijedan i lijepi susret s novorođenim Sinom Božnjim.

28. prosinca održane su Kunovske božićne užance. Stari su se podsjetili kako je to bilo kad je svaka kuća imala praca, a mlađi naraštaji mogli upoznati kako se nekad palio i komardio prasac. Govorilo se: “Tko kupus ne sadi i praca ne hrani, neka se ne fali da se dobro hrani!” Pod kuhačom

OPG Antunović iz čijeg su lonca virili slasni bokuni pračevine, a mirisi grizli nosnice, slijedile su prikle. Zalijevalo se dobrom kapljom vina. Sve se zbijalo u šatoru na Pjaci uz svirku i dosjetke vječno mladog Vjeverice.

Općina Orebić prva je pripomogla u opremanju Matice; donirala je razglas u crkvi.

Zalaganjem dr Bogomira Cezarovića i društva Mato Celestin Medović likovna je kolonija i ove godine boravila u Kuni. Ova lijepa manifestacija doprinosi kulturnom životu našega kraja.

Kunovski kolendari s Zajednicom Božjeg Milosrđa

Na Badnji dan Zajednica Božjeg Milosrđa koja boravi u samostanu Delorita, blagoslovila je i ispratila kolendare koji su uz svirku i pjesmu kolendavali po Kuni. Napominje se da se nekada u Kuni kolendavalо na prvi dan od godine. Pjevalo se:

*Došli smo vam kolendati i na znanje vama dati
Da je prvi odgodine, doživio dostotine!
Prid kućon ti murva reste, a na murvi zlatne rese!
Postavite tobilicu za dokući kobasicu!
Kolende, kolende!*

Kako se ovaj običaj zaboravio, *pomeo*, kako bi to stari kazali, svake hvale je vrijedno da je grupa mlađih Kunovljana krenula u kolendavanje po selu. Istina, ne na prvi od godine, ali bolje ikada nego nikada!

Božićna svečana misa, ponoćka, održala se u Deloriti

U Maticu su stigle nove klupe. Veći broj ljudi donirao je novac za opremu crkve. Tako se crkva s postavom križnog puta, razglasom, novim klupama i grijanjem opremila svim onim što je potrebno za službu Božju, a doliči jednoj župskoj crkvi! S zanimljivim propovijedima koje veže uz sadašnji život, veseo i nasmijan naš župnik poput magneta okuplja oko sebe djecu. Divota je vidjeti toliki broj ministranata na oltaru. Sve je više i vjernika na nedjeljnijim svetim misama!

U Potomju je Hrvatska glazba Potomje održala tradicionalni božićni koncert. Stara devedeset godina, a mlada s novim mlađim članovima Hrvatska glazba Potomje zaslужuje naše čestitke. Hvala Meštru i svima koji svoje slobodno vrijeme koriste za ovačko nešto lijepo i hvale vrijedno! Bravo!

Na dan Svetog Vlaha zaštitnika grada Dubrovnika i zaštitnika naše Župe, kip svetoga Vlaha, vratio se na svoje mjesto u Maticu. Ovaj lijepi i vrijedni srebreni kip rad majstora iz XIX. stoljeća bio je pohranjen u samostanskoj riznici. Odlaskom fratara iz samostana, vraćen je

Oltar sa slikom i svecima

u Maticu i postavljen u postojeću nišu. Tako da oltarnu palu, sliku Majke Božje na Nebo Uznesene i Svetohranište krase s jedne strane sveti Vlaho, a s druge strane sveti Roko.

Zajednica Karmel Božjeg Milosrđa nastavlja s popodnevnim svetim misama ponedjeljkom, utorkom i petkom. Osim toga u pobožnost uključuju: prvih pet subota uz Marijansku duhovnu obnovu (5. siječnja, 2. veljače, 2. ožujka, 6. travnja i 4. svibnja).

“Povezivajući pobožnost pet prvih subota u čast Bezgrješnog Srca Marijina i marijanskog obnovom želimo produbljivati posvete Gospi. Time ćemo se ujedno pripremati za slavlje Gospe Delorite (10. svibnja) i Gospe Fatimske (13. svibnja) koju osobito čestimo u Karmelu Božjeg Milosrđa”, glasi priopćenje koje smo dobili od ove Zajednice.

U kapelici koju je Zajednica uredila u samostanu, na svetim misama i klanjanju dolazi sve veći broj vjernika s područja cijelog Pelješca. Svaka sveta misa ujedno je i prilika za isповijed.

Za vrijeme je blagoslova kuća don Marinko noćivao u Dingaču u turističkom mjestu Potočine u kojem nitko stalno ne boravi. Kako mu je tamo bilo, sam je kazao: “Potočine – mjesto bez potoka s čoporom od jedanaest mačaka!”

Snijeg zabijelio Župu.

Prodavaonica Studenac u Kuni, preseljena je u novi prostor. Bivša butiga Razvitak na Pjaci,

Snijeg u borima

primila je nove stanare, prodavaonicu Studenac koja je do sada bila u skućenim prostorima u jednoj od kuća na Pjaci.

Dobri ljudi iz Župe Vid, iz zahvalnosti Zajednici Božjeg Milosrđa, kupili su i postavili led rasvjetu u Deloriti. Tako će se smanjiti toškovi električne energije – bit će manji računi! Za učinjeno dobro djelo, Bog im platio!

Župa Velike Gospe u Rožatu dom je fra Draga Ljevara, župnog vikara koji je na Malu Gospu 2018. godine slavio četrdeset godina misništva. Fra Drago je suradnik našeg lista te je često sudjelovao na misnim slavlјima u Deloriti. S vidnim zakašnjenjem, ovom mu prilikom čestitamo jubilej i želimo mnogo sreće te da nas ne zaboravi u svojim molitvama i posjetama!

Podijeljene kante za smeće. Čuvaju se kao oči u glavi, pod ključem. Pazi se da ti ne bi slučajno susjedova kesa doletjela jer svako se pražnjenje plaća 10 kuna, a sve su čipom označene. Karepovac u Borima raste li, raste!

Maškare u Potomju. Tradicija maškaravanja zadržala se još samo u Potomju. Na pokladni utorak u jutarnjim satima mjestom su prodefilirali mali maškari – djeca vrtičke dobi. Njihov bal, održan je “na zadnju nediju od poklada”. Maškarana Hrvatska glazba Potomje u poslijepodnevним je satima svirkom prošla i uveselila mjesto. Vrijedne ruke potomskih žena zahvalile su im kolačima!

Bolje da nestane sela nego običaja. Na pokladni utorak – kod onih koji se drže tradicije, kuhala se glava od praca i kupus. Oni vrjedniji pravili su “nadiveni kulin”. Kako je do kulina rijetko tko mogao doći, smjesa od punjenja pekla se u škrovadi! Sve *po starinsku!*

Čista srijeda. Poslije dužeg vremena Delorita je otvorila svoja vrata. Tu se održavao obred pepeljanja i sveta misa. Koliko je ovo svetište lijepo i kad se sjetiš da su je naši pretci gradili i obasipali darovima, od gladnoga grla – dođe, da ti srce pukne!

Iz Općine

Na izborima za mjesnu samoupravu na području cijele Općine održanim 18. lipnja 2018. godine izglasani su članovi vijeća pojedinih mjesnih odbora.

Članovi Vijeća mjesnog odbora Donja Banda (147 birača):

- Anto Roso
- Mira Bogoević
- Sven Radoš
- Baldo Kangjera
- Maro Roso

Članovi Vijeća mjesnog odbora Kuna (193 birača):

- Branko Meštrović
- Dario Totić
- Alen Hilić
- Miljenko Antunović
- Denis Cvitanović

Član Vijeća mjesnog odbora Oskorušno:

- Mato Antunović

Članovi Vijeća mjesnog odbora Podobuče – Borje (37 birača):

- Anto Vekarić
- Viktor Farčić
- Željko Trojanović

Na tim izborima nisu bile zapremljene liste za neke mjesne odbore pa su izbori u tim mjestima održani 17. veljače 2019. godine te su i u njima izgla-sani članovi vijeća.

Članovi Vijeća mjesnog odbora Pijavičino (95 birača):

- Igor Skaramuča
- Petar Brašić
- Nikola Đuračić
- Baldo Antičević
- Dunja Rusković

Članovi Vijeća mjesnog odbora Potomje (196 birača):

- Zvonimir Madirazza
- Danijel Tomić
- Mirko Strinić
- Ivan Violić
- Pavle Andričević

Članovi Vijeća mjesnog odbora Trstenik (92 birača):

- Branka Milat Grbić
- Antun Poljanić
- Matka Daničić
- Dražena Vučković
- Tomislav Ivanović

Kruh naš turistički

Robert Makłowicz

Čovjek koji je u velikoj mjeri doprinio povezivanju dviju zemalja, Hrvatske i Poljske, upoznajući svoj narod s našom kulturom, povijesti i gastronomijom...

Robert Makłowicz jedna je od najpoznatijih osoba u poljskom medijskom prostoru. Dobitnik je nagrade *Zlatna penkala* hrvatske turističke zajednice u Poljskoj. Serijalom *Putovanja Roberta Makłowicza* koji se prikazivao desetak godina na poljskoj televiziji, obišao je gotovo cijeli svijet pa je tako stigao i u Hrvatsku. "Kad sam došao u Dalmaciju, trebalo mi je pet minuta da se u nju zaljubim. Drugih pet minuta mi je trebalo da kupim kuću u Županjem Selu." Na Pelješcu Robert Makłowicz ima svoj drugi dom.

Robert Makłowicz

On je povjesničar, novinar, putopisac, gastronom; sam za sebe kaže da ima veliki nos za dobro vino te da nema kuhinje bez povijesti! Poljacima koji ljetuju na Pelješcu, priređuje *spotkanje*, odnosno druženje. Ono počinje pripovijedanjem o Pelješcu, Kuni kao kulturnom središtu. Priča im o slikarima Celestinu Medoviću, Emili Bobanoviću Čoliću, ali i o velikom broju slikara amatera... Slijedi priča o vinu i vinarima, dalmatinskoj kuhinji, a sve završava kušanjem vina. Prošle godine na *spotkanju* je bilo petsto ljudi, a ove godine dvjesto pedeset.

Zahvaljujući ljubavi kojom se vezao za našu zemlju i prijateljstvu s našim ljudima, napisao je i izdao knjigu *Dalmacija Ksazka Kuckarska*.

Na Ratu

Subota, jutro, šesta nedjelja kroz godinu. Veljača je, sunčano – ne puše. Pošla sam sa svojom obitelji na Rat iznositi pruće. Velika je to peča zemlje, 70 loza u dužini, a 20 loza po širini. Kad sam vidila na koliko je kopica pruće posloženo po komadu, bila mi je muka. Ko će to sve izbacit! Tako je uvik na početku kad vidiš koliko te posla čeka. Ali, kad počneš raditi, polako, ali predano, misli skreneš na nešto drugo – kopa po kopa, pruće se smanjuje – izbačena je s komada i spaljuje se.

Rat je jedan predio na pelješkoj Župi koji se tako zove odavna. Tako se po starinsku zvo i Pelješac. Zemja na Ratu je izmišana pjeskuja i mujara. Brdo poviše Rata ko da je rasićeno, ima prosik. Ozgara je potok nanosijo mulj. Zemja koja se spuzla s brda, izmišala se s muljem pa se vidi prostim okom kako je teko zavojito, ti potok muja i pržine. Istočno i zapadno od tog toka, zemja je mekša, dubja, podatnija, a unutra toga toka siromašnija.

Do nas susid Joško otkopaje žile mlade loze, s lanjskog navrtka, ako ne i neke od preklanske godine. Radi s nožicama. Pomaže mu brat Mario. Obadva su mladi vinogradari. Mirlita ih vidi.

Slika

Pošla sa vidit što radu. Prije san tribala iznit na konopu, složene jedna na drugon, tri kope pruća i spali ih, da moji budu kutenti. Onda san se nadvirila nad onin što su braća činla. Rekli su mi: "Samo ti napiši, zna će oni što čitaju." Navrtak pitome loze prihvaća hranu od dvogodišnje divjake u korinu. Navrtak pusti žile oko cilog spoja (žile, ko kose narestu okolo spoja) kojin se saldaje na divjaku. Ne smiju se te žile iz navrtka ostavljat jer bi glavna žila podloge divjake odumrla vremenom. Tako donja divjaka preuzima rad ishrane gornje pitome loze. Kidanjem žila sam spoj divjake i pitomog navrtka boje saldaje i tako loza dobiva na kvaliteti.

Dide se razveselio ka sa ga obašla i pitala o zemji i ovemu što san vidila, on je u domu, pa ga sve o zemlji i Pelješcu veseli. Reko je: "U proliće se navrne loza, a onda već u lito vaja očistit žile s navrtka. Lipo je ujutro liti, po hladu čistit žile. A ne čekat zimu, ili proliće iduće godine. Od 15. 8. otkopo bi motičicom i očistio sve žile jer kad očistin te žile, neman više što radit na ton lozi sve do drugoga prolića." Onda san nakon tega što san vidila što činu Joško i Mario i prisjetila se razgovora s didon, s jubavi pogledala po tragovima stopa koje su za mnom ostale, po ton našon peći zemje na Ratu. Tu smo, Bogu fala, u lozi, na svomu, na Ratu!

Kristina Koboević

Hodočasnička čizma

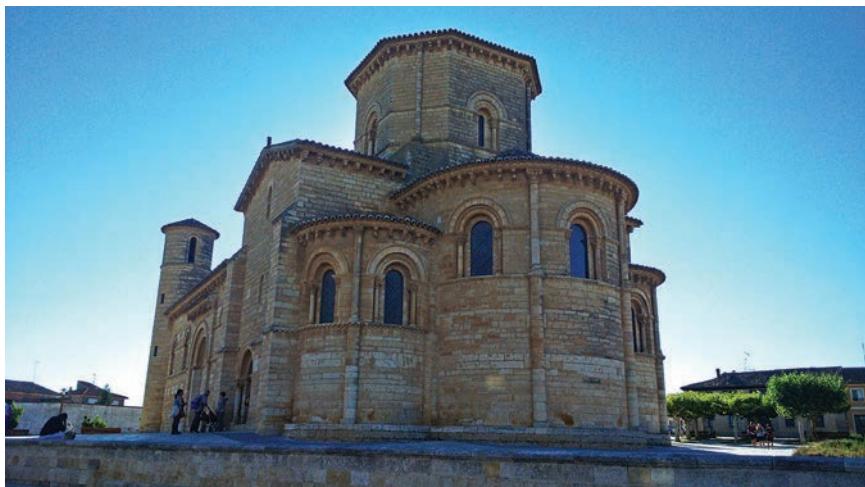
“Ne zgrćite sebi blago na zemlji, gdje ga moljac i rđa nagrizaju i gdje ga kradljivci potkapaju i kradu. Zgrćite sebi blago na nebu, gdje ga ni moljac ni rđa ne nagrizaju i gdje kradljivci ne potkapaju niti kradu. Doista, gdje ti je blago, ondje će ti biti i srce.” (Mt 6, 19–21)

Ukradena čast

(8. dio)

Jedna od mnogobrojnih provincija Kastilje i Leóna, uz provinciju Burgos, jest i provincija Palencia, s istoimenim gradom i administrativnim središtem, smještenim tridesetak kilometara južno od Frómiste. Zamišljenu, administrativnu crtu provincije Palencije prekoračili smo kod Itero de la Vege, pa smo preko Boadille del Camina dohvatali i Frómistu, gradići s jedva osamsto duša. Tjerali smo naprijed, a put je tjerao po svojem, sada u prošlost, sve do romaničke crkve San Martín iz 11. st. u Frómisti. U blizini nije smo se, uz čašu crnog vina (ne sjećam se kojeg), rastali s Australcem, koji je viteški i borbeno, svojim specifičnim načinom hoda, “izorao” put sve dotle, usprkos svim tim kilogramima viška koji su mu pritiskali kosti. Uspravnog hoda i pogleda ravnog, fiksiranog uvijek u jednoj točki ispred sebe, vječno znojnog čela i naporom upaljenih crvenih obraza, naramenice svojeg velikog ruksaka na leđima držao je čvrsto, s objema rukama naprijed, hvatom kako to čini đak prvak prvih dana svoje škole. I uvijek je stružući potplatima povlačio te svoje noge za sobom tako da će mu, ako tako nastavi, do kraja puta trebati najmanje tri para čizama. Australac je bio atipični Aussie, kako ih inače iz milja zovu: nije govorio i nije se kesio puno, ničim se nije isticao, a na prvu, jedino što bi ga moglo povezati s njegovim kontinentom bio je šešir koji (ajme), nije bio od kože. Slučaj je htio da je taj Aussie bio naš prvi posredan doticaj s Hrvatskom u ovim krajevima jer, priželjkivali smo na putu

sresti nekoga iz Hrvatske, a za sada nismo bili takve sreće, pa nas je moralo zadovoljiti barem to da je Aussieva nekadašnja djevojka bila Hrvatica.

Crkva San Martin u Frómisti 11 st

Ako sam se do Frómiste zabavljao razdobljem gotičke arhitekture i njenim kićenom raskoši pa bilo to i u tragovima, onda se nisu mogle izbjegći romaničke crkve i vrijeme srednjovjekovne umjetnosti, romanike, umjetničkog stila začetog još u 10. st., koji je do pojave gotike u 12. st., toj istoj gotici prethodio. A španjolska romanika, baš na dionicama hodočasničkog puta svetog Jakova bila je itekako važna za kršćane i dojmljivo regionalnog karaktera, naravno i zbog tadašnjih srednjovjekovnih geopolitičkih, ali i vjerskih razloga, kao što je u Hrvatskoj, u pogledu sakralne romaničke arhitekture važan bio npr. Zadar, koji je regionalno utjecao na dobar dio srednjovjekovne Dalmacije. Teška su to razdoblja bila za kršćane u okupiranoj Španjolskoj tada, unatoč općeprihvaćenom stavu o muslimanskoj toleranciji i superiornosti u znanosti pa i kulturi, jer okupacija, ma kakva god ona bila, i kakvom god je nazivali i mekanom prikazivali, ništa je drugo doli – okupacija. Usپoredimo li, možda su još i teža vremena bila za hrvatski narod tada čiji su se srednjovjekovni temelji državnosti opasno zanjihali u 11. st., da bi odmah u sljedećem, 12. st., ostali i bez kralja svoje krvi i bez

državne neovisnosti, potonuvši u duboki “tisućljjetni san”. Koliko nam je kao narodu i kao državi važan svaki uklesani natpis ili njegova odlomljena krhotina, crkva, utvrda, a o sačuvanom pisanom izvoru da se i ne govori, čovjek može poistovjetiti i dodatno osvijestiti i na putu svetog Jakova, području gdje se također kovala moderna španjolska država pa i putem romaničke srednjovjekovne sakralne umjetnosti. Pogotovo i onda, kada nam se (čak i dandanas), kao narodu pokušava osporiti da smo to što jesmo, kada nam se negira i relativizira država, državnost i nacija, krade i omalovažava kultura, ismijava “tisućljjetni san”, i to dotle drsko da nas se i u pjesmama nekim proziva i poziva: “pokaži mi redom Viteze tvog roda, što balčakom s ruku slomiše ti lance”¹, tražeći nam dokaze i zapise na životinjskim kožama ili pergamenama, svitcima, bulama, kodeksima, papirima, ili modernim ispravama, o tome tko smo, što smo i odakle smo stigli, a to ide dotle daleko, do prostakluka i cinizma najopakije vrste, da nam se sve to traži sa klasom i urudžbenim brojem, ako se može, moli nas se lijepo, pa makar se, zamisli, radilo i o srednjem vijeku.

Stvari često u životu stoje tako, a tko bi ga znao zašto, da se sve one koji časti imaju, koji su je zaslužili i njome se okitili, pošto-poto želi obeščastiti, i to upravo redom od onih koji takve časti nemaju ili im se čini da je nemaju dovoljno, a htjeli bi je žarko, iako su takvi, obeščastitelji, u svojem ljudskom, duhovnom fundusu, najčešće duhovna sirotinja i neznalice, poput onog lakomislenog sirotog pjesnika i diplomatskog čate koji ide toliko daleko da cijelom jednom narodu ukrade, ili još gore, želi im jednom i za svagda poništiti nacionalnu čast, zlom ironijom upirući na “Viteze roda nje-govoga”. A takvi su ništa drugo nego, bez uvrede, ovozemaljski moljci koji nagrizaju i kaljaju čast časnih, zamećući i skrećući im tragove, računajući na ljudske slabosti, ravnodušnost i zaborav. Ali, da se ne bi pretjerano srdili i pjenili od zlonamernih optužbi onih koji nisu od krvi naše, mora se znati da je uvijek visio i da će uvijek visjeti mač smutnje i sumnje iznad glava pravih, istinskih i časnih vitezova, glava onih koji su, kad je trebalo, bili tamo gdje se moralio i trebalo biti i čije stečeno blago je čista, onostrana čast,

¹ Stihovi iz pjesme srpskog pjesnika Jovana Dučića “Sinu tisućljjetne kulture”.

neosporna, neokaljana i sigurno sakrivena od ovozemaljskih prolaznih mlijaca, a takvih, časnih, kršćanskih vitezova, bilo je, naravno, i u kršćanskoj Španjolskoj.

O temi križarskih ratova i vitezova koji su u njima sudjelovali zapravo nikada nisam htio ni želio pisati kritički, ni donositi o njima neki posebni sud ili konačnu presudu, pa to ne želim niti za tim žudim ni sada. Takvu temu možda bi u ovoj situaciji bilo najbolje izbjegći, preskočiti ako se ikako može, zaobići je u širokom krugu, jer ako se išta od dvomilenijske kršćanske kulture i takve Crkve pod njezine noge danas baca, s nakanom da se ona nekako saplete i padne, i ako se toj istoj Crkvi išta predbacuje, uz kritike o istinitosti njezine vjere, onda su to i križarski ratovi: njihova opravdanost, moralnost, etičnost i njihova kompatibilnost s kršćanskim učenjem

Carrión de los Condes

i Evanđeljem koje je Katolička Crkva naviještala i koje naviješta. I sve bi to bilo uredu i elegantno bi se zaobići dalo, a da nitko ništa ne primijeti i ne priupita, da se na tom putu svetog Jakova nisu zalijepila mjesta Problación de Campos, Villalcázar de Sirga, Carrión de los Condes, Terradillos de los Templarios... A zbog srednjovjekovnih romaničkih crkvi koje su se u sve to skupa umiješale i svojim stilom doticale se s kršćanskim Bizantom, zbog

legendi i povijesnih okolnosti kojom su obavijena navedena mjesačna situacija u koju se me te sredine dovele, trebat će samo za ovu prigodu, u sve to skupa uključiti i udaljenu Ponferradu, jer na ovom dijelu putovanja, bez nje, teško da će se moći.

Djeda po majčinoj strani nikada nisam vidio, a i nije moglo biti prilike da ga upoznam iz jednostavnog razloga jer je preminuo u svojoj 65. godini, dvije godine prije mog rođenja. Štoviše, rijetko kad sam i razmišljao o njemu, on je bio samo sijeda sjena, crno-bijeli kontrast na bezbojnoj fotografiji, omašćenoj smedom korozivnom bojom koju je ispustila nekvalitetna i jeftina zaboravljena spajalica zametnuta u svim tim slikama. Zapravo, on je u mojoj životu bio samo mit, većim dijelom ovisan o pričanjima i interpretacijama drugih, ali mit očite jednostavne umjetničke forme, ravnih i grubih stranica, zamagljene povijesti i zbilje, bez kićenih detalja i finih nijansi. Koliko god tko smatrao da bi takav njegov u imaginariju ozidani lik zbog toga imao nedostataka ili praznina – grijesi, jer puno detalja i puno priče može itekako opteretiti i nagrditi nečiju sliku u stvarnosti, dok je on očito bio osuđen na jednostavnost, jednostavne forme i crte i tek pokoju upamćenu izgovorenu riječ, a takvi poput njega su rijetko i malo kad govorili, po onoj znamenitoj: “Vaša riječ neka bude: ‘Da, da – ne, ne!’ Što je više od toga, od Zloga je”².

I tako bi vjerojatno u mojoj životu zauvijek ostalo do kraja zapisano da smo se nas dvojica samo mimošli na ovom svijetu i to “za dlaku”, prošli jedan pokraj drugoga u nekoliko centimetara, gotovo se međusobno dodirujući ramenima u žurnom prolazu, na ulici, na istim tim zemaljskim stubama, on prema izlazu, a ja tek samo što u život zakoračio nisam i započeo svoj put, da nije bilo te romaničke Iglesije, crkve iz 13 st., Ermita De San Miguel, nešto malo prije Problación de Camposa, a nakon Frómiste. Takva crkva je savršeno jednostavne romaničke arhitekture, položena u jednostavnom jednobrodnom tlocrtu, bez ikakvih posebnih dodataka, umjetničkih dekoracija i vizura izvana, sa dva urezana, priljubljena uska prozora na pročelju i po jednim na bočnim stranama. Njezinu jednostavnost i oskudnost dodatno je

² Mt 5, 37.

pojačavala osama na kojoj je crkva boravila, uz dva mala šutljiva čempresa neposredno ispred, jedan s lijeve, a drugi s desne strane. Ponešto visoke zelene trave nekontrolirano izrasle uz njezine ostarjele, vremenom probrazdane, a čini se i drhtave kamene bokove, vjetar je, zajedno s uskom jablanastom šumom, uredno i polako češljao, stvarajući u valovima nijanse zelene i otkrivajući ponešto suhe žute boje. Kad bismo Ermiti De San Miguel mogli udahnuti dušu, iako ona sama po sebi posjeduje određenu mistiku, u oči bi nas gledala i gađala svojim višestoljetnim krjepostima i zavjetima onih koji su nju pohodili, u njoj se molili i u njoj se zavjetovali. Ona i dan danas izgleda tako kao da se osobno zavjetovala da nas do u beskonačnost, do kraja, opominje i upućuje u vrijednost i smislenost zavjeta kao što su siromaštvo, poslušnost i čistoća, ako ništa drugo, onda da barem malo promišljamo o njima. Već sam dijelom pokušao opisati lijepi, siromašni izgled Ermite De San Miguel izvana, i njezinu jasnu čistoću lišenu bilo kakve bespotrebno nabacane okolice, a istodobno okovanu topлом samoćom. Ponizno djeluje, onako, kad se čovjek odmara na onih par drvenih klupa ispred nje, ona kao da se klanja svim tim prolaznicima, ne kleći, nego baš tako, spušta svoju glavu prema tlu, uz kratkotrajan, lagan naklon, bez ikakvih bespotrebnih riječi. Ne bi trebalo biti čudno to što Ermita De San Miguel ima snage ostaviti takav snažan dojam na prolaznika, ako je Problación de Campos, nekada davno, još u 12. st., bio posjed vitezova redovnika, Reda svetog Ivana Jeruzalemskog, koji danas nosi naziv "Suvereni vojnički i bolnički red sv. Ivana od Jeruzalema, Rodosa i Malte", kraće – Malteški vitezovi. Zvali su ih i Ivanovci ili Hospitalci, a noseći crni ogrtač s bijelim križem na leđima, zavjetovali su se upravo na siromaštvo, poslušnost i čistoću, s jasnim zadatkom da pomažu bolesnicima u Svetoj Zemlji i štite ih oružjem ako treba. A morali su to činiti više negoli su mogli i zamisliti i to zajedno sa svojom braćom, redom osnovanim zanemarivo kasnije, također vitezovima i redovnicima, punog naziva "Red siromašnih vitezova Krista i Salomonova hrama", popularno nazvanima "Vitezovi Templari", koji su, prepoznatljivi po svojim bijelim ogrtačima s crvenim križem na lijevom ramenu, i redovničkim zavjetima siromaštva, poslušnosti i neporočnosti, uz držanje stroge discipline po pravilu *ora et labora*, oružjem štitili hodočasnike na putu u Jeruzalem, ali (o tome se manje razmišlja) i na hodočasničkom putu kroz Španjolsku, prema

Santiago de Composteli. Vitezovi redovnici, okušali su se ne samo u zaštiti hodočasnika već i u borbama u doba križarskih ratova i u Španjolskoj, protiv Maura, zadobivši svoje posjede i crkve u ovim krajevima. Nešto kasnije, srednjovjekovna Španjolska, odnosno Kastilja, iznjedrila je i svoje viteške, katoličke vojne redove, prvo vitezove Calatrave, a potom vitezove Reda Alcantara i Reda Santiago (Red svetog Jakova od Mača), s prepoznatljivim kršćanskim simbolom na svojoj vojnoj odori, križem, a kojim drugim.

Spomenik sv. Jakovu u Carrión de los Condesu

ima vrlo malo, tu i tamo pokoje zrno, njihovi životi budu dovoljni i za živote ostalih ljudi da njihova srca ne obljetavate. Ne, takvi ne moraju biti i često nisu ni blizu svetaca, to se od njih nikada nije ni tražilo da budu, ali oni su uvijek i bezrezervno svoje živote poklanjali Bogu, žrtvujući ih za druge. Kako uopće ispravno misliti i razmišljati o takvim ljudima, srčanim vitezovima,

Moglo bi se nehotice previše zapeti za vojnu tematiku, sve te kršćanske vojne redove, i križarske ratove pa i za onaj koji je trajao u Španjolskoj, razvući o njima nadugo i široko, da opet nije te romaničke crkve Ermita De San Miguel koja uporno podsjeća na sve one kršćanske redovničke zavjete koji su se i u njoj vjerojatno viteški davali Bogu i koja čovjeka tjera da se nad tim zavjetima malo zamisli. Opet, za takav umni napor poželjno bi bilo radi procjene i što pravednije konačne ocjene na raspolaganju imati ljude, ali prave, plemenite osobe, one koje su takve zavjete položili i živjeli ih iskreno iz vlastitih, dubokih i istinskih pobuda, hrabre ljude koji svoju hrabrost nose u samoj srži svojeg srčanog mišića. Oni su obično sol ove zemlje i iako ih

obučenih kostrijetom teških i ozbiljnih zavjeta, ako nikada u životu nije bilo prigode vidjeti barem titraj crte na njihovim licima, to bi bilo dovoljno.

Iako su vrata crkve Ermita De San Miguel bila zaključana, nije bilo druge već ih u vlastitom imaginariju gurnuti s obje ruke, širokim, punim dlanovima prema unutra i oslobođiti svu tu na njima nagomilanu i natiskanu dnevnu svjetlost, da provali unutra, zajedno sa mnom, barem u prvu četvrtinu crkvenog broda. Jedino sam ga toga dana i u takvom imaginariju, ali nikada prije, mogao sresti i vidjeti kako kleći unutra, na drvenoj oguljenoj klupici, lica okrenutog prema oltaru, još uvijek mlade, ali prosijede pogнуте glave. Sa oba uska bočna romanička prozora ustajala svjetlost i čestice prašine slijegale su se na njegovu savijenu klečeću figuru i ramena. Nije bio od plemenita roda, već vrlo siromašan, pa je tvrda lanena, više žućkasta no bijela košulja njegovoj priprostoj pojavi davala još više na poniznosti. Siromaštvo, materijalno siromaštvo, nije bio njegov izbor, i nije se pretjerano bunio zbog toga, ali zato je njegov izbor bilo siromaštvo duhom (jer njihovo je Kraljevstvo Nebesko³) i poniznost, odsutnost navezanosti na sva ona i ova ovozemaljska dobra koja bi mogla utjecati ili dokinuti to njegovo bogatstvo u siromaštvu, a za priznati je, to je ipak ozbiljan i intiman zavjet, zavjet koji mu je gradio i razvijao ostale krjeposti. Iz takve vrste poniznosti sustigla ga je i poslušnost da strpljivo, mirno, podnosi život onakvim kakvim ga je život dohvatio pa taman ako mu se naredi ostaviti cijeli svojoj izgrađeni i poznati, omaleni, u par zabijenih seoskih kuća učoškani svijet. A njegov jedini svijet koji je poznavao i kojeg je bio spreman ostaviti radi poniznosti i poslušnosti bilo je njegovo devetero djece i njegova žena. O neporočnosti, čistoći i odsutnosti svakog grijeha kod takvih, ali i bilo kojih drugih likova u sličnim situacijama ne može se pouzdano znati, a nekako je i nepristojno za takve se stvari prerevno zanimati. Nitko nije njegove račune svodio s Gospodinom pa neću ni ja, međutim, kod njega, ima jedan detalj, ključni moment u onih par mutnih i jeftino razvijenih crno-bijelih slika koje zaista na tu okolnost mogu reći puno, a to je njegov uvijek ravan i izravan pogled, zjenice, očne jabučice utiskane duboko ispod oštih obrva i još oštijih čeonih kostiju lica koje je morfološki mogao oblikovati samo brutalno surovi i na žilet oštar

³ Usp. Mt 5, 3.

kamenjarsko-vapnenački krš. Ako ćemo pravo, najbliže istini trebalo bi biti da srcem neporočni ljudi mogu tako gledati kao on, a oni gledaju uvijek isto, pravo i uspravno, oštro, bez vrzmanja i kolebanja, ne skrećući pogled od drugih i ne obarajući ga pred drugima i drukčijim, ne gledaju postrance, nikome ne okreću leđa, uvijek su licem okrenuti usuprot da im bilo tko može kazati ono što ima za reći, ali pri svemu tome traže jedno – da ih se gleda u oči.

Ozbiljnost klečeće scene u kojoj sam ga zatekao podržavali su i do dna glasovne ljestvice duboki, a teški jednoglasni basovi koji su nevidljivo izvrali iz svakog kutka crkve pjevajući na latinskom: “*Dum pater familias/ Rex universorum / Donaret provincias/ Ius apostolorum / Iacobus Yspanias / Lux illustrat morum...*”⁴, slaveći Boga, Oca, Kralja svega i Njegovu providnost, kada je On, razdjeljujući apostolima međuzemne provincije, Španjolsku dao u zadatak i na odgovornost upravo svetom Jakovu da joj upali (ili pokaže) svjetlo. Pjevana gregorijanskim napjevom, ta liturgijska pjesma, slaveći Boga, ali i svetog Jakova, svojom snagom je lako mogla svakome lomiti kosti i izbiti oba plućna krila iz prsnog koša, ali je istodobno imala i snažan, božanski, terapijski učinak na slušatelja koji bi iznenađen njezinom srednjovjekovnom silinom, od strahopoštovanja najradije tražio bilo kakav zaklon od Gospodina, može i iza kakvog crkvenog stupa, osjećajući sav svoj jad, bijedu i nered pred Njim, koji je u stanju uvijek i svagda vidjeti kroz sve i svakoga, i pokazati mu svu svoju silinu pa i kroz pjesmu. Jasno, oni koji tako prepostavljuju, dobro to rade jer srednjovjekovna pjesma *Dum pater familias*, zapisana još u 12. st., u bogato oslikanoj knjizi koju zovu *Codex Calixtinus* ili Knjiga svetog Jakova, je svojevrsna hodočasnička himna, nedvojivo vezana s hodočasnicima i hodočasničkim putom prema Santiago de Composteli. Himna se održala do današnjih dana u svoj svojoj silini i odlučnosti, kao i u srednjem vijeku, kada je papa bio prisiljen obilaziti europske vladare i dvorove, moleći ih za spas Europe od prodirućeg islama, čiji je čekić snažno počeo mahati i udarati po kršćanskom Bizantu preko Svetе Zemlje ili Prekomorja, na istoku, dok je s druge strane ta ista Europa bila položena na islamski nakovanj, čvrsto zaglavljena baš na zapadu Europe, u Gibraltarskom tjesnacu.

4 U slobodnom prijevodu s latinskog: “Kad je Gospodin, Otac, Kralj svijeta, razdijelo provincije između apostola, odredio je Jakova da pokaže španjolskoj svjetlo...”

Ako su nedavno lopovi, srećom nakratko, bili u stanju iz katedrale Svetog Jakova u Santiagu de Composteli ukrasti *Codex Calixtinus*, nisu iz srca ljudi mogli orobiti i hodočasničku himnu *Dum pater familias*, koja, ako bi bila samo zapisana, a ne bi se pjevala, u svojoj biti ne bi značila ništa. Važno je da oni koji kršćansku kulturu kradu, nagrizaju je, izvrću i osporavaju njezine vrijednosti i značaj, grickajući je moljevom upornošću, moraju znati ili makar osjećati da dok je Riječ živa, dok se progovara, iznosi, prenosi i objašnjava, dok se spaja u stihove i pjeva, nikada se orobiti neće moći. I ne zato što to ja tako hoću ili što netko drugi tako hoće, već zato što Bog to tako hoće – *Deus lo vult*.

Tako isto nitko ne može ukrasti, zametnuti, osporiti ili zanijekati čast onog klečećeg čovjeka u crkvi Ermita De San Miguel ili njemu sličnih ljudi, vitezova, koristeći razlog taj što nisu imali tu bogatu sreću u životu da imaju svojeg vlastitog pisara, biografa, koji će trčkarati za njima i zapisivati svaku riječ i crt u njihova nerazvikanog i do boli jednostavnog života, preuveličavajući ga samoinicijativno za dnevne ili nečije tuđe potrebe. Ne, njemu i takvim sojevima nikada nije niti bi im palo na pamet služiti se takvim nekakvim dokoličarskim pisanijama o sebi sve i kad bi mogli i za to imali prilike; za njih je stisak ruke bio jači od bilo kakvog zakona ili bule, a prišiveni platneni križ na ramenu zavjet neraskidivi. Njihova čast, dobrota i u svemu odanost Bogu, Crkvi i narodu zapisani su na memoriskom pergamentu svijeta koji nikada ne može biti uništen, zametnut, a ni osporen. I opet, ne zato što to ja tako hoću ili što netko drugi tako hoće, već zato što Bog tako hoće. Stoga, pjesniče moj dragi, tuđe krv i tuđeg roda, ti koji

Sv. Jakov

pozivaš da ti “pokažem Viteze roda mojega”, evo ti na stotine drugih, kroz stoljeća takvih sličnih, neopjevanih i neopisanih, ukradenih i zametnutih, čija je čast, dobrota i žrtva, u kolektivnom sjećanju mojeg naroda, bila zaslужna i toliko jaka i silovita da je meni i mome narodu, baš takva nenapisana i neopjevana “balčakom s ruku slomila lance“, koje si eto i ti pokušao staviti u pjesmama svojim.

Svjetlost unutar Ermite De San Miguel dogorijevala je polako, do same kože, kao svijeća, prijeteći da me opeče, a uvijek tako nekako i biva da sve što u umu gori, mora nekako i nekada izgorjeti, ugasiti se, iako sam se tome opirao. Nije me se pitalo što bih ja htio i što ja želim kada su se vrata Ermite De San Miguel zatvarala i gurala me nevidljivim rukama nazad, izvan crkve, udaljavajući me sve brže i sve dalje od vitkog, klečećeg čovjeka, kao od zaboravljene, napuštene željezničke stanice. Njega sam zauvijek morao ostaviti u jednoj tužnoj prekogorskoj zemlji, ukopanog na groblju crkve Velike Gospe, na granici s Hrvatskom, granici koju su crtala i muhur⁵ joj udarila i otomanska osvajanja; glavom sahranjenog u hrvatskom Prekomorju, a ostatkom tijela u zaboravljenom Prekogorju, toliko dragocjenom hrvatskom narodu. I da je živ, siguran sam da bi s krunicom u ruci, koju je tako često molio, o svemu kratko izustio: *Deus lo vult.*

Svaki narod ih ima, ili bi ih trebao imati, ili ih je nekoć imao: svoja Prekomorja i svoja Prekogorja, a što bi danas mogao biti nekakav sinonim za izgubljene provincije i zemlje koje su nekad nastanjivali kao svoje, u njima se rađali, za njih ginuli, do ganuća ih opjevali, a opričali ih toliko da ih se svi budući naraštaji sjećaju i spominju često. Ali samo je jedno Prekomorje zajedničko europskim narodima zapadne katoličke kršćanske vjere i kulture, ali i drugim kršćanima koji Prekomorje ili Svetu Zemlju osjećaju kao svoju. Jasno, da bi se na takav način ti teritoriji ili zemlje osjećali, morali su biti izgubljeni na tako dramatičan i krvav način da se u umu čovjeka i naroda stvori slika (za neke će to biti uvijek i samo iluzija) ogromne traume i poraza i vječno neraščišćenog računa. To bi mogla biti jedna slika, negativ-film, interpretirana na ovakav način, na bazi nespornih povijesnih činjenica, ali

⁵ Pečat (tur. *mühür*).

nju uvijek prati i ona druga slika, rijetko sagledavana slika pojedinca upletena u onu prvu, jer on takvu sliku poput jedne malene točke čini i povezuje stvarajući u konačnici, skupa s njom, jedan cjelovit svjetlopis u boji.

Međutim, rijetki su oni odlučujući povijesni trenutci pa i sve one njihove naknadne nadgradnje, koji ostanu nadjačani, zapečaćeni pa i osuđeni na temelju osude pojedinca na čija je leđa pala sva težina njegove zapovjedne odgovornosti, ali i kršćanskog vojnog poraza i izgubljenog Prekomorja. A sva sila te težine pala je i slomila kršćanskog viteza i borca, zadnjeg Velikog Meštra templarskog reda Jacquesa de Molaya. Sve se odigralo iznimno brzo: mame lučki udar i konačni pad Akre 1291. kao zadnjeg kršćanskog uporišta u Svetoj Zemlji, pa povlačenje vitezova na Cipar i Molayev iznenadni i konačni izbor za vođu templara, posljednjeg Velikog Meštra oko 1292., bilo je preintenzivno i za njega unatoč njegovu višegodišnjem vojnom iskustvu i svim tim borbama po prostranstvima Sirije i današnjeg Izraela i Palestine. Kako li se je on tek osjećao godine Gospodnje, te 1307., kada je pod optužbom francuskog kralja Filipa Lijepog za herezu, blasfemiju i idolatriju templarskih vitezova, utamničen i mučen nepodnošljivom torturom kako bi se iznudilo priznanje i dokazale optužbe protiv njega, možemo prevrtati i prostirati pred sobom samo u svojem umu i prostranstvima vlastite mašte. Godinu dana poslije, nalazio se i dalje zatočen u Francuskoj, u tamnicama tvrđave Chinon, ovaj put licem u lice s izaslanstvom pape Klementa V. koje je po Papinu nalogu provodilo istragu o cijelom slučaju.

Što je Molay istražiteljima još mogao reći, a da oni već nisu znali? Oni su tu, razumije se, da ga ispitaju i neposredno provjere istinitost njegova priznanja za herezu, iznuđenog pod nepodnošljivim mukama od strane visokokvalificiranih mučitelja voštano hladnog kralja Filipa Lijepog. Sve su oni pripremili, vidi se da su se potrudili, i kardinala su poslali, jaki autoritet koji će ispitivanje predvoditi, i javne bilježnike su sa sobom doveli, a vidi, tu su i svjedoci kako bi sve bilo nedvojbeno još jednom utvrđeno i potvrđeno, na pergamentu crnom tintom upisano i trima pečatima zapečaćeno. Molayju u svem tom krvavom igrokazu moglo je biti sasvim svejedno jer, mora da je shvaćao bezizlaznost svoje situacije s obzirom na to da, iako je papa jedini imao zakonski autoritet nad njim kao Velikim Meštom i nad vitezovima templarima da ih istražuje i da im sudi, on je sada zajedno sa

svojim suborcima, protivno zakonu, bio u rukama svjetovnog vladara, kralja, koji je opasno u ovoj svojoj prljavoj uroti nepokolebljivo prkosio i samom Papi. Što li je u Chinonu to čudno izaslanstvo moglo sada konkretnije učiniti u ime Pape za Molayja i njegove suborce, osim da se, kad ispred njih Molay demantira svoja priznanja za herezu koja su kraljevi mučitelji čupanjem mesa iznudili, na kraju istrage svi skupa potpišu na žutom pergamentu? Ništa. Znao je to Molay, znali su oni koji su mu o glavi radili, a znali su to i oni koji su ga ispitivali i koji su njegovu poricanju krivnje svjedočili. Jesu li mu vjerovali i je li Molay vjerovao njima? Možda bi bilo bolje i jednostavnije priupitati, a kada je to netko vjerovao uznicima, sinovima tamnice, i kada se itko potrudio učiniti nešto za njih bili oni i nevino okovani? Uvijek će se od tih nitko, naći jedva netko, koji će odmah takve uzničke nepravde uvidjeti, ali njihovi glasovi i vapaji za pomoć bit će zaustavljeni još u predvorjima zatvorskih hodnika i trajno ugušeni u klapanju lanaca na rukama mučeničkim. Ljudska narav oduvijek je takva, prevrtljiva, lakomislena i povodljiva pa pokraj zdravog razuma i očiju na jedan bestijalan način počinje vjerovati i uživati u onome u što je uvjeravaju, a ne u ono što joj se činjenicama i dokazima potkrijepi ili ospori.

Svaki zatvorenik pa i Molay uvijek ima interesa i dovoljno razloga (ta o vlastitoj koži se radi) da iznese onaku obranu koja bi za njega bila najpovoljnija i najefikasnija, kako bi pokušao povratiti slobodu, ali jedino i samo onda ako mu sude oni čiji autoritet, pa i sudbeni počiva na zakonu, na normi (tada crkvenoj) koju priznaju svi: i onaj koji osudu traži, i onaj koji optužbu trpi, kao i onaj koji o svemu tome odlučuje. Molay to nije imao: optužili su ga i osudili oni koji to nisu smjeli, a oni koji su na sve to imali pravo – nisu, već su ga samo ispitali, slučaj istražili i na koncu od grijeha odriješili. Zato nije imalo smisla Molayju truditi se i dozivati im u pamet sve one ratne, templarske godine u Prekomorju. S Molayjeva vojničkog, a poslije i zapovjedničkog sagledavanja cijele te prekomorske katastrofe, moglo je biti i više nego jasno da je katastrofalan poraz kršćanske vojske od ruke Saladinove, prije više od sto godina, kod Hattina⁶, bio nagovještaj kraja prekomorskog sna o Svetoj Zemlji, koji je neizbjježno vodio u domino efekt padanja svih

⁶ Jedan od najtežih poraza kršćanske, križarske vojske dogodio se 1187. godine u bitci kod Hattina, čime je označen početak raspada križarskih država u Prekomorju ili Svetoj Zemlji.

prekomorskih, kršćanskih država. Nije mu bilo vajde objašnjavati da morski lanci kod lučkog grada Akre tada nisu bili dovoljni kako bi spasila grad od mameštučkog udara. Što uostalom gospoda istražitelji i javni bilježnici uopće znaju o svemu tome i je li ih uopće bilo briga za to? Znaju li oni uopće gdje je Akra? Možda su oni ili samo neki od njih dijelili stvoreno mišljenje da su templari krivi za sve pa i za pad Svetе Zemlje, pozivajući se (najlakše je tako) na Božju kaznu radi hereze, zaboravljajući da se obrambena i općenito politika opstanka prekomorskih zemalja ne rješava samo na bojnom polju kod Hattina ili Akre, već aktivnom politikom sveopće pomoći i to na europskim dvorovima od kojih je bio ključan i onaj Filipa Lijepog. Možda bi gospoda istražitelji i javni bilježnici bili zadovoljni kada bi pronašli način mjerjenja istinitosti, dubine i snage vjere Molaya i družine u Krista, kojemu su zavjete položili i kao redovnici i kao vojnici. Ako je to u pitanju, je li im dovoljno da shvate i prihvate da su njihova subraća nekoć, u Svetoj Zemlji, pri obrani svojih utvrda pod opsadom, rupe u bedemima popunjavalii svojim tijelima kako bi sprječavali neprijateljev prodor u grad. Bi li taj podatak gospodi bio dovoljan u prilog obrani da oni nisu heretici i izdajice? Za koga i zbog čega su oni uopće tijelima štitili svoje gradove, ako to nema nikakve veze s njihovim redovničkim i vojničkim zavjetima, već s fanatizmom i ludošću kako su to smatrali muslimanski kroničari?

Ako gospoda nisu zadovoljna prethodnim objašnjenjima, onda bi valjalo sići s krova postignutih (moglo bi se reći i izgubljenih) ciljeva i ući u sam početak, srž, bit stvari na način da ih se promotri iz sama njihova temelja. Pomaže li barem malo suglasja o tome da svaka organizacija, svaki ustroj pa i templarski vojno-redovnički red kojem je Molay pripadao, mora imati svoja nekakva pravila po kojima djeluje, u okviru kojih postupa i kojima se disciplinski steže, to bi valjda gospoda istražitelji morali znati jer su i oni sami, u svojem radu i redu, u svojem poslu podvrgnuti određenim normama?! Pomaže li to što su u srži templarskog reda ugrađena Pravila koje je osmislio cistercit, Sveti Bernard iz Clairvauxa, u okviru kojih su vojnici-redovnici djelovali i po kojima su živjeli? Dnevne višesatne molitve, poslušnost, pokornost i siromaštvo do najviše četiri mizerna denara u džepu svakog templara, bez vlastite imovine, zar bi to zaista bila plodna baza za bilo kakvu herezu i idolatriju? Zaboravili ste na zanos diljem Europe nekoć radi zaštite

Putokaz iz kamenja na cesti

hodočasnika i kršćana u Svetoj Zemlji koji su bili proganjani i ubijani samo zato što su kršćani, zaboravili ste kako se govorilo i molilo tada: "Bože, pogani, evo provališe u baštinu tvoju, tvoj sveti Hram oskvrnuše, pretvoriše Jeruzalem u ruševine."⁷ Izgubili ste iz vida sve one koji su na tom zanosu i na tim molitvama polagali život svoj za bližnjega. Za koga ste to vi gospodo istražitelji i javni bilježnici davali i polagali svoje žive? I što biste još od Molaya htjeli? Možda biste od njega tražili oprost za sve one koji su ga tako bezočno lagali i kukavički izdali kad su mimo njegova znanja, volje i naredbe dopustili Lijepom da onako bezočno opljačka templarski novac kojim se je financirao rat u Prekomorju? Recite, uzoriti, recite nešto, ako Boga znate...

Ništa od navedenog, da je tada i izrekao, Molayju ne bi pomoglo. Papinski istražitelji dobili su njegov iskaz kojim je opovrgnuo svoj raniji iznudjen pod torturom francuskog kralja, ali su zato izgubili njegovu glavu.

⁷ Ps 79 (78), 1.

Odradili su svoj posao u Chinonu birokratski, najbolje kako su znali i umjeli, sve su vjerno zapisali, pa mi danas, zahvaljujući zapisniku ili pergamentu iz Chinona znamo što je Molay točno tada rekao o optužbama francuskog kralja. Ipak, mana svih zapisnika i zapisa na ovom svijetu (osim notnih) jest ta što ne možemo nikad pouzdano znati kako je netko i na koji način nešto izrekao, pa ni za Molaya. A to je važno jer riječi nisu samo lijepo napisana osušena slova na papiru, riječi su emotivni izraz nečije volje pa one, identičnog sadržaja, a izrečene u stanju različitog emocionalnog stanja mogu bitno mijenjati nečiji stav i shvaćanje o nekoj situaciji ili samom čovjeku.

Koliko god to grubo i teško zvučalo, za jednog templara poput Molaya, viteza i redovnika, nije najgore to što je pogubljen od Lijepog na lomači, ako je poginuo časno, u pravednosti, i u duhu svojeg poimanja stvarnog značenja slobode koja je ležala u stezi položenih zavjeta, jer u poslu kojim se on bavio, svaki dan je mogao biti i posljednji u njegovu životu. Gore od toga za njega bi moglo biti to da tu njegovu čast ukradu i krivotvore je, a što se umalo dogodilo. Taj birokratski papir ili pergament iz Chinona, koji je zadnji, formalni dokaz Molayjeve nevinosti, umjesto da bude iskorišten u obračunu s onima koji su ga do lomače doveli, sedamsto je godina ležao u tajnom vatikanskem arhivu zametnut, zagubljen, krivo klasificiran kako se tvrdi, dok sasvim slučajno nije pronađen tijekom znanstvenih istraživanja⁸. Rezultat takve šlampavosti ondašnjeg dežurnog arhivista (ako se o nemaru uopće radi) bio je taj da su Molayju njegovu čast krali i kaljali stoljećima nakon pogubljenja⁹ jer je svih tih silnih godina općenito bio i ostao heretik i dežurni krivac. Dakako, u takvu uvjerenju svoju priliku iskoristili su svi oni koji su na njegovu liku i djelu, kao i njegovih suboraca, izgradili i napisali čitav niz pseudoznanstvene literature temeljeći je na neistinama, mašti i izmišljotinama, ali i ne samo to, već su vrijedno, poput naoko dražesnih pčelica radilica stvarali takva udruženja i organizacije čiji je posao bio i ostao izrazito i isključivo antikršćanski i antikatolički onda, a i dan danas, temeljeći takva društva na izmišljenim povjesnim intrigama vitezova redovnika.

⁸ Pronašla ga je talijanska povjesničarka Barbara Frale prilikom svojih istraživanja u vatikanskom tajnom arhivu; o tome u: Barbara, Frale, Templari, Profil, 2010.

⁹ Pogubljen 1314.

Zadnji templarski zapovjednik, Veliki Meštar Jacques de Molay, prema nekim tvrdnjama hodočastio je hodočasničkom stazom svetog Jakova u Španjolskoj. Ima dovoljno razloga za vjerovati u tu priču jer je jedno vrijeme provodio u Europi tražeći pomoć po europskim dvorovima za interes Prekomorja, pa je za to doba mogao i trebao obilaziti i nadgledati jake templarske posjede i utvrde po Španjolskoj, od kojih se svojom ljepotom i povijesnom važnošću ističe utvrda Castillo de los Templarios, baš u Ponferradi. Ono što bi ipak trebalo odbaciti u vezi s Molayjem jest legenda da je u istoj toj utvrdi ostavio negdje svoj mač, koji do današnjih dana nije pronađen. Da nije doživio takvu strašnu sudbinu i sve te izmišljotine, Molayju bi možda i bilo svejedno što narod priča i izmišlja o mačevima ili templarskom blagu skrivenom negdje u zidinama utvrde ili pod njima, koji pritome zaboravlja da templarski borac svoj mač ne ostavlja niti poklanja, jer je njegova vjerna, trajna pratnja i dio njega. Sve tako se čini i u mjestu Terradillos de los Templarios, u provinciji Palenciji, gdje se nalazi hodočasničko prenoćište koje nosi ime po tom čovjeku – Albergue Jacques de Molay. I dandanas se u tom prenoćištu na stijegu vijori templarski križ, a na uličnom, vanjskom zidu prenoćišta, okačena je tabla na kojoj je uprizoren već pomalo umoran Molayjev lik, jedva oslonjen na svoj veliki mač, naboden u tlo, dok promatra sve te hodočasnike koje je nekoć davno, u njegovo doba valjalo oružjem braniti i svoj život za njih položiti.

Na ovom dijelu hodočasničke španjolske zemlje, počevši još od Castrojeriza pa sve do Sahaguna, utjecaj i snagu Molayjeve viteško-redovničke subraće gotovo da se može osjetiti posvuda. Nije samo Problación de Campos oblijepljen tim vremenima koja su mene u zasjedi dohvatila. Možda, još jače od njega tim vremenima ogrnut je i Villalcalzar de Sirga s poprilično prostranom templarskom romaničkom crkvom Santa María la Blanca, koja ima nešto i od istočnjačke mistike, i koju danas nedaleko promatra sjedeći brončani kip svetog Jakova za brončanim stolom. Nije ni čudo što je ta crkva posvećena Djevici Mariji ili Bijeloj Djevici kako joj ime na španjolskom sugerira, ako se zna da su templari bili izrazito privrženi u štovanju Blažene Djevice Marije, a njihov red Njome posvećen, ali i da su se u toj crkvi, u srednjem vijeku, događala čudesna izlječenja zagovorom Djevice Marije. O tim Bogorodičinim čudima dosta su toga možda znali brat,

ali i protivnik kastiljskog kralja Alfonsa Mudrog, templarski saveznik, Don Felipe i njegova žena Doña Leonor Ruíz de Castro čiji se grobovi nalaze u toj crkvi Bijele Djevice ili Marie Blance, a Alfonso Mudri ne bi bio to što je bio da nije otišao nekoliko koraka dalje od svog brata Felipea i ušao u kastiljsku i španjolsku povijest srednjovjekovne glazbe kao autor marijanskih pjesama, kantika, koje opjevavaju čuda Bijele Djevice čiji se kip nalazi u crkvi Santa María la Blanca.

Eto, danas, nakon svega, mogli bi se životi Jacquesa de Molaya i njegove subraće sagledati pomalo i satirično u donkihotovskom položaju i ozračju. Njihova hrabrost, zavjeti i uvjerenja nisu popuštali pred trenutnom situacijom, pa ni onda kad je sve već bilo gotovo, bilo to u Akri, bilo to u tamnici u Chinonu. Iz današnje perspektive, njihovi vojni juriši, zavjeti i poslanje mogu nekome izgledati kao fanatični, suludi napadi fikcijskog lika, ali hrabrog i poštenog viteza, Cervantesova junaka Don Quijota, na vjetrenjače naprimjer, kad je ono sa svojim štitonošom Sanchom Panzom, prerušen i naoružan u viteza, obilazio Španjolsku u potrazi za pustolovinama. Samo, razlika je u tome što je Don Quijote, svojom voljom, svoju hrabrost i poštenje pretočio i prerušio u ludost u kojoj vjetrenjače označavaju svu bezizlaznost njegove situacije, dok je Molay, bez svoje volje i krivnje, kao siromašan vitez, a sličnih vrlina, okaljan odlukama drugih i šlampačiću trećih, izgubio svoj život u napadima svih tih onodobnih vjetrenjača koje su se u jednom trenutku okrenule protiv njega i to unatoč svim tim zapisima, pergamentima ili bulama koje na koncu, ponekad, ne moraju značiti ništa više i ništa manje od slučajeva onih ljudi o kojima nikada ništa nije zapisano i za čija se imena ne zna, a bili su, i živjeli su.

Ljubomir Vranješ

Sva djela Gospodnja

Euroazijska zlatna vuga (*Oriolus oriolus*)

Ljetno jutro u Kuni na Pelješcu. Otvaram škure kamare i ugledam u letu jednu prekrasnu pticu lijepih boja. Taj je prizor više naličio kulisi sa snimanja nekog filma u egzotičnom krajoliku, nego ovom našem podneblju. Naravno, to su bili moji prvi susreti s ovom izrazito lijepom i plahom pticom, još u mom djetinjstvu. Kasnije sam konzultirao literaturu i video da se radi o ptici hrvatskog naziva euroazijska zlatna vuga. Ovom prilikom bolje ćemo upoznati ovu pticu kao člana ornitofaune poluotoka Pelješca.

Latinski je naziv ove ptice *Oriolus oriolus* koja pripada porodici vuga (*Oriolidae*). Interesantno je spomenuti da samo dvije vrste iz ove porodice nastanjuju paleoarktičku zonu i to: na području zapadnog umjerenog pojasa živi euroazijska zlatna vuga (*Oriolus oriolus*), a na Dalekom istoku vrsta

(*Oriolus chinensis*). Područje jugoistočne Azije nastanjuje 16 vrsta, područje Afrike 6 vrsta i područje Australije 4 vrste. Smatra se da je ime zlatna vuga nastalo u 18. stoljeću iz latinske riječi za zlato (*aureola* – deminutiv latinske riječi *aurea* što znači zlatna).

Zlatna vuga je ptica pjevica i selica duga od 20 do 30 cm, raspon krila joj je oko 46 cm. Mužjakovo je perje zlatnožute boje, crno je na krilima i repu. Perje je ženki, mladih ptica i jednogodišnjih mužjaka s gornje strane žućkastozeleno, a odozdo sivkastobijele boje. Kljun je ove ptice crvene boje, snažan i šiljast dok su noge i nožni prsti jaki.

Ova je ptica plahe naravi. Zlatna vuga živi uglavnom u Europi i zapadnoj Aziji te u nekim dijelovima Afrike. Posebno preferira područja listopadnih šuma iako je možemo vidjeti i u borovim šumama, vrtovima i parkovima. Vuga se hrani kukcima i voćem. Često sam je promatrao na stablu smokve gdje je provjeravala zrelost ploda.

Vuge svoja duboka viseca gnijezda od trave, mahovine i lišajeva svijaju visoko u krošnjama stabala u svibnju i lipnju. Ženka u gnijezdo snese tri do šest jaja bijele ili žućkastosmeđe boje s tamnim pjegama. Mužjak i ženka leže naizmjenično na jajima, a ptići se iz njih izlegu nakon 14 do 16 dana. Ptići napuštaju gnijezdo za dvadesetak dana, a u tom periodu o njima se brinu i hrane ih oba roditelja.

Kako smo već prije naglasili, vuge su ptice selice. U Europu dolaze u prvoj polovici mjeseca svibnja. Samo kratko vrijeme borave kod nas jer već u kolovozu i prvoj polovici rujna u velikim se jatima sele u središnju i južnu Afriku.

Tino Milat

Stari hrast

Stari gorostas nije odolio vremenu. Od kada mu je vjetar slomio posljednju granu, nije ostalo ništa do posjeći ga. Star više od tristo godina (zasađen 1700. godine) bio je liječen, pa iako osakaćen, odolijevao je zubu vremena, sve do ove zime. Zanimljivo je da je u njegovoj duplji pronađena kaciga iz jednog od svjetskih ratova. Uspomena na staroga diva ostala je zabilježena u pjesmi "Stari hrast" Josipa Lušića te na njegovim fotografijama kao i na fotografijama Damira Vidoša.

Stari hrast

Tko god da je u Kunu ikad došao,
Selo loze, slikara i vina,
Ispod njegove krošnje je prošao,
Što se vidi iz daljina.

Da to je on – jedan stari hrast,
Svjedok davno minulih vremena,
Od starosti nagnut kao da će past,
A njegova danas sve je manja sjena.

Kad ga jučer vidjeh, srce me zazeblo:
Sve je manje lišća što skriva mu rane
I nekako šuplje zvoni moćno deblo
To stari hrast broji svoje zadnje dane.

*Josip Lušić, dio pjesme “Stari hrast”,
Zvona Delorite, br. 57.*

Vaša Nina vam piše

Uskrsnuće

Rođenje Boga u jaslama
svi radosno proživljavamo.
Malo se možda i približimo
tom divnom otajstvu.
Trpjeti beskućništvo,
postiti, putovati,
biti izdan
razapet!

Činjenice koje nas same prate.
Možemo i to donekle razumjeti, proživjeti.
Uskrsnuo od mrtvih!
Tu staje naš um.
To nitko ne zna što je.
Živ čovjek
A sahranjen i oplakan.
Doživio je poraz
groznu smrt.
Ali eto ga živa!
Kako? Ko to može rastumačiti?
Ima i kost i meso,
govori i jede!?
Kakav se to svijet
krije našem pogledu?
Ruke ga dotiču,
ON je !
Koji je rekao: Ako i umrem, živjet ću!

U srcu

U najdubljoj jami mojega srca
Stara je zmija stavila sjeme
I tamo klijia i tamo buja
Ne boji se mraka, ni duboke sjene.

Sve sebi grabi, sve sebi podlaže
Raste bez njege i okopavanja
I buja i raste od krvi moje
Dok zloba njime ne zavlada.

Ako mu sjemenke nogama gazim
Ako mu čupam izdanke žive
Ruke mi dobiju krvave rane
I srce moje nemirno mi je.

Najbolje bude kada u srce
Sred drače i korova propelo usadim
Drače se onda pomalo povlače
A kapi s križa korov potmani.

Nina Vodopić

Baština

Tragom peljeških priča o zakopanom blagu

Priče o zakopanom blagu kao posebna vrsta usmene književnosti, pripadaju predajama čija je glavna značajka da se u njihovu istinitost vjeruje ili se prije vjerovalo. Sadržajem su povezane uz stvarne lokacije, događaje, a ponekad i konkretnе osobe. Katkad su sami kazivači sudionici događaja, ujedno i likovi iz priče. Može se reći da su priče o zakopanom blagu pelješkog kraja raznolika zrcala povijesnih sjećanja, praznovjerja, realne životne neimasti, a istovremeno i želje za iznenadnim bogaćenjem. Tragovi prošlosti ugrađeni su u predaje koje i u sadašnjosti obećavaju i buduću egzistenciju pričama koje nerijetko završavaju riječima: "Ono blago još čeka", pozivajući i intrigirajući, jer nema bića na ovoj zemlji koje ne zanima blago, bilo na materijalnoj ili na simboličkoj razini.

Predaje i legende

Najveći broj peljeških predaja o zakopanom blagu sakupio je i objavio Marko Pederin. Lokacije su raznolike i prostiru se cijelom površinom jugozapadne pelješke zaravni. Blago je zakopano na Perni, u Pirovića Selu, ispod sv. Ivana, na Nakovani i u Vignju, a "isto govoru da di naješ kokoš sa zlatnim pilićima, da je tuda zakopano blago." U većini ovih predajnih crtica o zakopanom blagu spominju se Grci, odnosno grčko blago. Usmene predaje o starom stanovništvu (u ovom slučaju o Grcima) suvremeniji su odraz mitoloških predstava koje je usmena tradicija prenosila s većim ili manjim modifikacijama do današnjih dana.

Prema Pederinu, da bi se blago otkrilo, nekad je trebalo reći lozinku, a nekad dovesti kokoš s dvanaest pilića. Autor je zapisao predaje (tada) uglavnom osamdesetogodišnjih kazivača, u razdoblju od 1951. do 1971. godine. Među kazivačima bilo je i dosta žena od kojih je autor preferirao one

niže naobrazbe koje su u spomenutom okružju provele većinu svoga života. Ako uzmemo u obzir uobičajeni uvod kojim kazivači uspostavljaju stvarni kontekst *pričala mi baka i čuo sam od starijih ljudi*, a znajući dob kazivača, možemo zaključiti da su ove predaje postojale krajem 19. i početkom 20. stoljeća.

Pederin poimenice spominje konkretnu osobu, izvjesnog Miha Spicu koji je čuo da na Perni postoji blago koje treba kopati na tri mjesta onoga dana kad na crkvi Velike Gospe iznad Orebica i na Korčuli u isti čas zazvoni podne. Jednom zgodom, dok je radio u obližnjem polju, to se i dogodilo pa je Miho stao kopati, ali se trud nije isplatio.

U Pederinovim predajama iznenađuje često nalaženje blaga, ali uvijek od strane nepoznatih ljudi, odnosno od strane Grka, "jer su oni prije bili odika i znaju prorokovat." Stječe se dojam da je u svijesti domaćih ljudi sve što je bilo nepoznato, mistično i neobjašnjivo, dolazilo iz Grčke. A budući da je ovaj dio Pelješca prednjačio u pomorstvu i da je većina muškaraca plovila svjetskim morima, događalo se da upravo oni donesu objašnjenje neke čudne pojave za koje su čuli od nekoga starog Grka pa je ono ulazilo u usmenu tradiciju kao činjenica i kao takvo se prenosilo s koljena na koljeno.

Pripovijest *U morskom zatišju* don Nedjeljka Subotića donosi drukčiju lokalnu predaju o zakopanom i pronađenom blagu. "Narod priča" da je u ruševini kaštela u Donjoj Vrućici bilo zakopano blago koje su navodno našla tri brata Šeputa, uznemirivši duh gospa Ranića koji je blago sakrio u jami ispod svog dvorca. Nakon pronalaska blaga noću bi iz kaštela odzvanjao Ranićin glas koji je tražio "Vrati moje!" Braća su se odselila i neko vrijeme dobro živjela na raznim krajevima svijeta, ali su na kraju ipak sve izgubila, uključujući i svoje živote. Bogaćenje zahvaljujući pronalaženju blaga u predajama vrlo često priziva nesreću i donosi propast, u skladu s narodnom kletvom "Da Bog da imao, pa nemao!"

Blago u Sutandrijama

Od pisanih izvora koji prenose narodne predaje o pelješkom zakopanom blagu posebnu pozornost privlači priča o zakopanom blagu u Sutandrijama koju Anto Rusković Tićo iz Pijavičina donosi u autorskoj knjizi *Rječnik*

rčanskog jezika (2001). Priča predstavlja autorov pokušaj da se djelić prošlosti tradicijski sačuva i otme zaboravu, a tipološki odgovara predajama i usmenim pričama iz Konavala i Župe dubrovačke, pa pripada dubrovačkom usmenoknjiževnom području. Autorova sjećanja počinju prisjećanjem na djetinjstvo, duge zimske noći uz svjetlo lojanica i toplinu *popreta* uz koje su djedovi i bake pričali o davnim događajima i mitskim bićima, prenoseći legende koje su djeca rado slušala. Tako bi Ruskovićev djed pričao o navigaciji na jedra po dalekim morima, a baka o *žigantima* (divovima), vukodlacima, pa i o kralju od *Napole* i o crnom kralju... Malom Antu Ruskoviću posebno je bila zanimljiva priča o zakapanom blagu u Sutandrijama.

I ovaj primjer potvrđuje sveopću težnju da predaja (u čiju se istinitost vjeruje) bude vrlo stara i da ima i realnu i čudesnu dimenziju. Drevnost predaji daje sam lokalitet Sv. Andrije, toponim nastao po crkvi kojoj danas nema ni traga. Postoje, međutim, ilirske gomile i grobovi od rimskog crijeva koji svjedoče o dugom kontinuitetu ljudskoga življenja na ovim prostorima.

Priča nastaje još u doba kad su tu bili Grci, tj. za vrijeme Bizantskoga Carstva. Grci su morali bježati pa su blago skrivali, odnosno zakopavali u zemlju, zaklinjući one koji bi ga pokušali otkopati i osuđujući ih na propast. Mjesto gdje se ono točno nalazi, nemoguće je odrediti zbog izmijenjene konfiguracije terena, a priču je čuo jedan stari pomorac u Carigradu koji saznaće da se blago nalazi između sedam gomila, a locirati se može samo pomoću svjetlucanja ognja i to u noći uoči Božića ili Ivandana. To blago čuvaju zmije otrovnice koje su vlasnici blaga zakleli da ga čuvaju, a pokazati ga mogu samo onome koji jednu od tih zmija poljubi.

Koliko je ta predaja bila živa u okolnim selima, svjedoči i nastavak autorove pripovijesti temeljen na iskazu njegove majke koja je poznavala trojicu suseljana (Nikolu Ruskovića zvanoga Većo, Stjepana Markića i Balda Poljanića) koji su se jedne ljetne večeri uoči Ivandana odvažili okušati sreću. Opis te trojice avanturista čini se zanimljivijim od samog razrješenja priče jer on odražava splet više okolnosti koje predstavljaju korijen nastajanja predaja uopće: prvi je bio avanturist, stari pomorac željan izazova, drugi je bio mirni siromašni seljak kojega je očito privukla mogućnost iznenadnog bogaćenja, dok je treći junačina, neustrašive naravi, "osobito ako nije bio žedan", pa je i tom prigodom nosio sa sobom *buraču* (posudu za piće od

kozje mješine) punu vina. Spomenuta trojica popela su se na brijeg nasuprotn predjelu zvanom “između sedam toraca” i pijuckajući vino čekali ponoc, kada se trebao pojavit plamen. Kako nisu imali sat, računali su vrijeme otprilike: po *burači* od vina, kako se ona praznila. Kad odjednom onaj mirni seljak počne vikati: “Joj, straha Božjega, vidite strahoća Božja, ajme meni približava se nama, bježmo!” Ostala dvojica pod dojmom prvoga isto ugledaše strahoću Božju i smjesta pobjegoše. Ne zna se što je s ovom trojicom bilo poslije, ali se može pretpostaviti da ih je taj događaj trajno izmijenio, s obzirom na to da je njegova očita posljedica, izazivanje straha, vrlo jasno u priči naglašena. Drugi seljani povjerovali su da tamo nešto postoji, pa se više nitko nije odvažio ovaj pothvat ponoviti.

Vinovnici događaja nisu ispričali kako izgleda *strahoća Božja*, ali može se pretpostaviti da je to pojam prijetećeg nepoznatog koje... ovisno o kontekstu može poprimiti oblik svih poznatih nadnaravnih bića... Ovo prijeteće zlo u Dalmatinskoj zagori zove se *plašelina* ili *plašalina*, na Pelješcu *plašilo* ili *plašila*. Ono je bilo poznato osobito na području Dingača, preciznije u Drmama, oko malih kuća u *baštinama*. “Tu bi se po noći, ne baš svaku noć, ali često čulo lajanje, kô kad kučak laje, a nije bijo kučak. Lajo bi tako kô da plače, kô da zavija, kô da cvili, deboto kô da je čovik, a nije čovik.” Bojali su se i ljudi i životinje, svi su “umirali od straha” ... “znali su da je nika strahoća Božja”, pa su se požalili fratrima koji su “s Božjom pomoći, s molitvama, križanjem i krštenon vodom otklonili to prokletstvo.” (citat preuzet iz: Tomelić Ćurlin, Ćurković, Priče iz folklorne tradicije poluotoka Pelješca, *Poznańskie Studia Slawistyczne*).

Priču o blagu u Sutandrijama Rusković zaključuje porukom: “Ono blago još čeka u Sutandrijama, nitko ga nije pronašao jer prvo: za to više nitko i ne zna; drugo: u to više nitko ne vjeruje; treće: valjda više nema kurađozih muškaraca koji bi to pokušali ponoviti, a stare priče o blagu, vilama, vukodlacima, vješticama i legromantima otisle su s našim precima.”

Predaja, međutim, i na ovaj način nastavlja živjeti, sad u pisanom obliku, otkrivajući nam novu dimenziju povijesti ispričanu na izvorima koje su nam ostavili naši stari. Iako je većina stanovništva bila nepismena, pismeni ljudi su pričali o onome što su čuli i vidjeli ili pročitali, a nepismeni bi nastavljali o čujenome pričati dodavajući, prilagođavajući svome kulturnome

i regionalnom okruženju, miješajući pritom zbilju i maštu. Na taj način povijesne i mjesne predaje čuvaju i tumače povijest svoga kraja riječima svojih stanovnika. A njihov jezik, kao i izričaji kazivača, postaju tako djelići, kockice zaustavljena vremena u jednom drukčijem zemljovidu koji poput današnjih multimedijalnih prikaza omogućuju višeslojno selekcionirano i ciljano istraživanje, te postaju zanimljivi raznim profilima istraživača. Zato svega nekoliko uvodnih Ruskovićevih rečenica u priči o zakopanom blagu otkriva puno više od podatka da su se takve priče pričale u zadimljenim *zognjima*, na *popretima*, uz lojanice. Uvidom u piščevu biografiju saznaje se da je rođen 1904. godine i da je bio najstarije od petoro djece u težačkoj obitelji koja je jedva sastavlјala kraj s krajem. Kao najstariji ostaje na imanju baviti se zemljoradnjom i maslinarstvom, dok ostala djeca odlaze “trbuhom za kruhom.” Iz podatka da bi djede obično pričao o navigaciji na jedra možemo pretpostaviti da je bio pomorac sredinom 19. stoljeća, u doba uzleta pelješkoga brodarstva, kao i to da je bio pismen. I Ruskovićeva majka završila je osnovnu školu, bila je “načitana i rado je čitala sve do čega bi stigla.” Podatak da su i žene krajem 19. stoljeća u ruralnoj i tradicionalnoj pelješkoj sredini išle u školu, svakako je vrlo znakovit. I Ruskovićeva bogata biblioteka od nekoliko stotina primjeraka potvrda je viskoga stupnja obrazovanja i dokaz da su stoljeća proživljena uz dubrovačke gospare trajno i snažno obilježila živote ovdašnjih stanovnika.

Jasenka Maslek

Iz starine...

Prepoznaj svoga pra-pradjeda ili babu.
Da nije bilo njih, danas ne bi bilo tebe!

**Šestogodišnja skula u Pijavičini
6. prosinca 1929. godine**

Daci i Meštari Toni Rusković iz Pijavičine

Uz 100. godišnjicu završetka Prvog svjetskog rata

Početkom 1. svjetskog rata završila je "Belle Epoque" kako je to rekao Thomas Mann. Iako je život u tadašnjem austrougarskom carstvu bio daleko od idealnog, ta je velika državna tvorevina, uz svu zapuštenost Dalmacije,

pružala svojim stanovnicima izvjesni prosperitet, sigurnost, mogućnost umjetničkog izražaja i zabave.

Poluotok Pelješac bio je tada napušteniji. Politički ustroj bio je naslonjen na Korčulanski kotar i općine u Orebiću, Trpanju, Kuni, Janjini. Po popisu stanovništva iz 2010. u Općini Kuna živjelo je 2344 stanovnika, u Općini Trpanj 1275, a u Općini Janjina 2569. Vjerski je život bio organiziran, kao i danas, u župe i pelješki dekanat. U gospodarskom smislu poljoprivreda je bila osnovna grana. Kako je proizvodnja vina bila osnova privrede, tako se već pri dojavi o pojavi filoksere doveo kotarski učitelj poljodjeljstva (Marko Marčić) koji je radio na *naukovavanju navrtanja na podlogu amerikanicu*. Na središnjem i zapadnom dijelu poluotoka podižu se uzorni vinogradi i novi nasadi višne maraske (u Trpanju). U isto vrijeme otvara se Pogon za preradu ribe u Trpanju, grade se prve ceste za vozila (Potomje – Kuna – Crkvice), razvijaju se prvi začetci turizma (u Orebiću 1904. nastaje Društvo za poljepšanje mesta), osnivaju se brojna kulturna i sportska društva, čitaonice. Usprkos teškom radu, intenzivnom iseljavanju, odista se čini da se razdoblje od kraja 19. st. do 1914. može nazvati "lijepom epohom".

Rat je tijekom svoje četiri godine sve to zaustavio. Brojne smrti na bojištu, epidemije, zaraze, gladi, ogrubljela je stvarnost života i u mnogim obiteljima izbrisala iluzije.

Taj ljetni dana 28. 06. 1914. za Trpance je bio svečan. Mjesto ukrašeno, stanovnici lijepo obučeni, djevojke u nošnjama s najljepšim nakitom, sve u cvijeću, čekajući na rivi namjesnika Dalmacije grofa Marija Attemsa. Na Gradini su bili spremni topovi kako bi sutradan "opalili pozdrav" prestolonasljedniku Ferdinandu pri povratku iz Sarajeva. Trpanj je u to doba bio najrazvijenija varoš Dalmacije. Atentat na Ferdinanda u Sarajevu naglo je prekinuo slavlje i napredak Trpnja te donio žalost i rat.

Prvi pozivi u rat prihvaćeni su "s oduševljenjem" kao što to gotovo svaki rat na početku izazove, čije buduće tegobe tada izgledaju nestvarne.

U novinama je objavljeno da se oslobođaju od kmetarine svi vojnici, pa je tako zabilježeno da je općinski tajnik u Kuni Baldo Violić oprostio Ivanu Vidošu sav prihod od jemavte koji ga je pripadao jer mu je sin Andrija otisao u rat.

Na red za regrutaciju došle su i tovarne životine (konji i mazge) dok su tovari bili oslobođeni zbog revanja koje se nikako nije moglo obuzdati.

U strahu za vlastiti život, ali i za opstanak svojih općina, tadašnji su se načelnici stavili u službu ratne Monarhije. U izrazima lojalnosti i dodvornosti prednjačio je načelnik Blata, ali i načelnici općina u Orebici, Kuni i Janjini nisu u tome zaostajali. Namjesnik Attems postaje počasnim građaninom, a u Janjini generali Sarkotić i Borojević. Trpanski će načelnik javno osuditi Trumbića i Jugoslavenski odbor. Godine 1916. svi pelješki načelnici putuju u Beč da bi osobno iskazali lojalnost caru.

Sve se više osjeća pritisak vlasti. Zatvaraju se nedužni, krivo tumače razgovori... Najdramatičniji je čin pogubljenja kapetana Filipa Hadije iz Orebica zbog toga što je bio čovjek i nije se htio pridružiti općoj hajki na kolegu i prijatelja.

Kako je rat odmicao, tako su rekvizicije bile sve češće, od životinja za prehranu vojske do vune, kože, ulja, kovina. Crveni je križ sakupljao razne donacije. Dr. Antun Mikolosek dao je veliku donaciju, a za uzvrat je dobio zahvalu u obliku odlikovanja počasnim znakom II. U rekviziciji kovina došlo je naređenje da se dignu sva zvona s crkava. Na Općini Kuna određeno je da ostane samo zvono na Deloriti, a sa svih ostalih crkava da se zvona dignu. Zvona koja su imala povijesnu vrijednost tj. ona koja su lijevana u 16. i 17. st. nosila su se u vojni arsenal u Beč, a sva druga su se topila i od njih su se radili topovi. Tako su zvono s crkve sv. Vida odnijeli u Beč kao povijesnu vrijednost, a jedino je spašeno zvono na crkvi sv. Tome u Potomju i to zahvaljujući hrabrosti Nikole Bure (tada *financa*) koji je imao informaciju i na vrijeme organizirao mještane da ga sakriju.

Godine 1915. prvi se put pojavila filoksera na Pelješcu. Naporima poljodjelskog učitelja Marka Marčića veliki je dio vinograda bio obnovljen na podlozi amerikanici pa je tako velika pošast na ovom dijelu poluotoka izostala. Ipak, nedostatak radne snage, proljetni mrazovi, grad, suše prouzrokovali su smanjenje prinosa i u vinogradima, maslinicima kao i u drugim kulturama što je pogodovalo razvoju gladi. Rat je produbio ponor između imućnih i siromašnih i socijalnu osjetljivost doveo u pitanje. Rijetki su bili slučajevi u kojima su bogati izlazili u susret siromašnima, kao što je to bio Baldo Mimbeli koji je darovao "siromasima varoši Orebic" 1000 kruna brašna.

Kao i u svakom ratu, tako su i u ovom “muze zašutjeli”, tako je vijest da je slavni Mato Celestin Medović 1917. završio tri slike za crkvu u Vrbovskoj na Hvaru, zvučala nestvarno.

Većina Pelješčana ratovala je u Domobransko-pješadijskoj pukovniji na talijanskom ratištu, ali je bilo i onih koji su promijenili nekoliko ratišta kao Baldo Radović iz Potomja koji je bio na srpskom, mađarskom i talijanskom ratištu. Jedan od pilota mornaričke hidroavijacije bio je Jozo Batistić iz Trpnja. Prva žrtva s Pelješca bio je Niko Medović iz Kune, a junakom austro-ugarske vojske proglašen je Anto Šegović iz Janjine. Najviše zarobljenih bilo je u talijanskim logorima, a informacija je bilo malo o njihovim sudbinama pa je tako mladog kapetana Roka Andričevića familija već bila oplakala kad je došla vijest iz logora da je živ. Zarobjenici u srpskim logorima bili su u puno težim uvjetima pa je tamo bila veća smrtnost, a tamo je svoj život okončao i Jozo Radović Antov iz Potomja.

Dogовором sila Antanta u talijanskim logorima formira se Jadranska legija od južnoslavenskih zarobljenika koji se šalju u borbu na solunskom frontu. U tom preokretu južni Slaveni vide mogućnost ujedinjenja tako da borci s Pelješca rado pristupaju legiji, a u toj ideji prednjači Stjepo Bjelovučić iz Janjine i Roko Andričević iz Potomja. Roka Andričevića će u odori srpske vojske, nakon završetka rata u Potomju dočekati kao ratnog heroja.

Razne epidemije, glad, zaraze uzrokovane neimanštinom i lošim higijenskim uvjetima prošle su i Pelješcem, ali u puno manjem omjeru nego u ostalom dijelu Dalmacije. Razni analitičari to pripisuju manjoj protočnosti ljudi između raštrkanih sela i većim higijenskim i životnim standardom, nego li je to bilo u drugim ruralnim dijelovima Dalmacije. Najveći trag smrtnosti ostavila je gripa španjolica pa je Anto Rusković iz Pijavičine zabilježio da “su svi grobovi bili svježi, pa je tribalo otvorit staro grobje za ukopat umrle.”

Kraj 1. svjetskog rata obilježilo je iskrcavanje engleske, francuske i talijanske vojske na Pelješac. Zabilježeno je kako su se u svim selima formirale procesije ljudi koje su klicale Wilsonu, Pašiću i Trumbiću te mahale američkim zastavama. Povratak preživjelih iz rata donio je novi zanos, a zadnji koji se se iz zarobljeništva na Pelješac vratio, bio je Ivo Violić Indijan iz Potomja.

Mnogi koji su se tješili sretnjom budućnosti u južnoslavenskoj zajednici, ostali su zatečeni kada je Italija razvila svoje zastave na Korčuli i Lastovu. Do 1921. godine granica između Italije i novonastale Jugoslavije prolazila je Pelješkim kanalom, a nakon Rapalskog sporazuma Lastovskim kanalom.

Bio je to jedan težak period koji se nastojao zaboraviti. Veliki dio familija ostao je bez sinova, muževa, braće, a veliki dio onih koji su preživjeli rat ostali su invalidi, tako da je trebalo vremena da se životni standard stanovnika dovede na prijašnji nivo.

Podatke koje sam koristila za ovaj tekst, našla sam u knjizi *Prešućeni rat – Korčulanski kotar u 1. svjetskom ratu* i u dnevniku kapetana Matkovića iz Potomja.

Marija Mrgudić

Zvono svetog Stipana

Po pričanju starijih mještana, za vrijeme Prvog svjetskog rata Austro-Ugarska je vojska uzimala zvona s crkava za lijevanje i izradu topova. Tada je uzela i zvono s crkve svetog Stipana. Odnjeli su ga u Crkvice odakle su se i sva druga zvona skinuta s crkava, prevozila u Mostar.

Toga dana gospod Ivan Jutan imao je ponos, što znači da je točio vino i u koloni magaraca i mazaka prenosio ga u Crkvice. Vidjevši zvono svetoga Stipana kako ga vojska spema za ukrcaj na brod, ponudio je oficiru deset litara vina u zamjenu za zvono. Oficir je pristao pa ga je gospod Ivan na svom

Zvono sv. Stipana

bijelom konju donio u Zakamenje. Stavio ga je u crkvu Gospe Bezgrješnog Začeća gdje se zvono nalazi i danas jer je na žalost crkva svetoga Stipana, koja pripada Prizdrini, ruševina.

Brončano zvono (45 X 34 cm) rad je majstora Paula iz 1515. godine. Na zvonu je natpis:

OPVS. PAVLI. CANPANA. DE SANTO. STEFANO

Zvono je vrijedan spomenik naše kulturne baštine. Stanovnici Prizdrine zahvalni su mještanima Zakamenja na brizi i čuvanju njihova zvona – zvona svetoga Stipana.

Postoji jedna pjesmica koja glasi:

*Ivan Jutan sa Zdrila viče,
Evo zvona,
Skupite, sestrite!*

Anto Bosnić (Kuzme)

Oskoruška zvona

O nabavci i postavljanju zvona na oskoruške crkve prije početka 20. stoljeća određenih podataka nemamo. Za vrijeme 1. svjetskoga rata do 1917. godine, Austrijska Monarhija je za potrebe vojske rekvirirala dva zvona s crkve svete Kate, zvono sa crkve svetoga Nikole i zvono sa crkve Svetoga Trojstva.

Za potrebe sprovoda, na groblju Svetoga Trojstva, nedugo zatim, nabavljen je malo zvono na koje se kucalo i zvonilo do nedavno. Ne zna se odakle je.

Godine 2016. učvršćena je preslica i nabavljeno novo zvono, izljeveno u Italiji. Bio je to dar Oskorušana.

Zvono na crkvi sv. Nikoli dar je Iva Ostojića pred početak 2. svjetskoga rata što potvrđuje i tekst na samom zvonu.

Poznato je da su preslice na crkvi sv. Nikole i crkvi Svetoga Trojstva izrađene od korčulanskog kamena, obje za jedno zvono. Preslica s početka 20. stoljeća na crkvi svete Kate bila je betonska napravljena za čak tri zvona .

Tijekom vremena preslica je sv. Nikole bila razrušena tri puta od udara groma pa je 2002. godine prilikom detaljne obnove postavljena nova preslica od kamena iz Visočana.

Zvona su crkve svete Kate stara i nova – dar oskoruških Kata. I ona su izlivena u Italiji te postavljena 2008. godine.

Zahvaljujem na pomoći u prikupljenim podatcima gospodinu Antu Orebičiću.

Marija Antunović

Moje sjećanje na El Shatt

El Shatt je logor i logistika engleske vojske koji je prestao funkcionirati kada je završio rat u sjevernoj Africi. Smješten je na Sinajskom poluotoku uz sam Sueski kanal i udaljen petnaestak kilometara od grada Sueza. Na drugoj strani kanala bila je velika oaza s visokim palmama i drugim raslinjem. Na strani gdje smo mi bili, bila je pustinja.

Iako logor nije bio u funkciji, Englezi su zadрžali infrastrukturu kao što su vodovod, kuhanje i neke druge manje objekte koji su građeni od cigle. Za naš dolazak Englezi su proširivali vodovod, uredili ambulante, a u jednom velikom objektu uz ostale sadržaje organizirali su bolnicu.

Početkom 60-ih godina u Meštrovićevu paviljonu u Zagrebu organizirana je izložba o El Shattu. Rekli su mi prijatelji iz Kune da pođem pogledati tu izložbu jer je vrlo interesantna, a i da će naći jedan svoj školski uradak. I zaista, našao sam taj uradak. Napisano je 10-15 rečenica o proljeću u Kuni, a ilustrirano je jednom zaista lijepom i naivnom sličicom: mindeli u cvatu,

iznad Rote izlazi sunce, a nad Potomjem kristalno plavo nebo. Sve puno bijla, a na tom mjestu gdje sam to radio – samo pijesak dokle oko seže.

Još dok smo mi pješačili Korčulom, ratni planeri su odlučili renovirati logor El Shatt da tamo smjeste te velike izbjegličke rijeke. Na bratov i moj nagovor, naš je otac odlučio da bježimo pred ratom. Ja sam dobio improvizirani ruksak koji je bio napravljen od vreće s dvjema ramenicama smičkom da ono što nosim ne bi ispalо.

Sve do Orebića i kroz čitavu Korčulu smo propješačili, stalno u strahu da nas ne bi napali avioni. Iz Vele Luke smo u mrkloj noći krenuli za Hvar. Bila je tako velika gužva i takav mrak da je moj otac umjesto svoje mame u brod ukrcao susjedu istih godina, ali to smo utvrdili tek kad je brod odvezao cimu. Bili smo konsternirani, ali zato presretni kad je sat vremena nakon nas došao sljedeći trabakul, a s njim i naša draga baba.

Mi smo se djeca bojali aviona, pa smo Božić 1943. godine umjesto u Hvaru dočekali u jednoj udaljenoj poljskoj kućici. S Hvara smo otišli na Vis, gdje smo ostali oko 15 dana, a zatim s jednim savezničkim brodom s Visa otputovali u Italiju. Došli smo u Bari gdje su nas na rivi ukrcali na kamione i odvezli u centar grada. Dobili smo bijeli kruh, mlijeko i gulaš. Mislio sam kao dijete da ovako bogata vojska ne može izgubiti rat, iako je linija fronte bila tek malo iza Rima.

Iz Barija smo kamionima krenuli do Brindisija. Bilo je impresivno na željezničkom kolodvoru vidjeti vagone s tisućama avionskih bombi koje su bile spremne da ih leteće tvrđave odnesu i bace na okupirane europske gradove. Tu u Brindisiju smo se “očistili” od ušiju, a zatim krenuli do pri-vremenog smještaja južne Italije u mjestima Santa Maria, Santa Katarina i drugim mjestima čijih se imena više i ne sjećam. U Santa Mariji smo trgovali s domaćim stanovništvom tako što smo za jednu škatuletu (mesnu konzervu) dobivali 17 naranača. Ipak, nismo bili siti jer nije bilo drva na kojima bi bilo što mogli skuhati.

Nakon 15-ak dana, opet kamioni i krajnji cilj – Taranto, velika ratna luka puna ratnih i trgovackih brodova. Nas su čekala dva, danas ih zovemo, kruzera. Svaki je primio 2000 izbjeglica. S obzirom da je Sredozemlje bilo puno mina i njemačkih podmornica, naši su brodovi išli zaobilazno pored Malte. Treći dan plovidbe iz velike daljine ugledali smo afričko tlo,

a zatim još dan-dva i došli smo u Port Said. Impresivna luka sa stotinama brodica koji su vjerojatno mislili da smo mi bogati putnici pa su nam nudili razne suvenire, ali trgovina nije bila uspješna jer smo mi bili bez novaca. Tu smo se iskrcali i nakon kraćeg pješačenja došli na željezničku stanicu gdje nas je čekao vlak da nas odveze do našeg odredišta. Bilo je interesantno u rano jutra vidjeti kako Arapi pripremaju svoje brodice, a onda netko reče: "Pogledajte na drugu stranu!" Tamo je upravo iz pijeska izlazilo sunce. To je bio prizor koji se ne zaboravlja!

U poslijepodnevnim satima došli smo na stanicu El Shatt. Naši šatori bili su udaljeni oko 2 km. Kad smo se iskrcavali iz kamiona, arapski radnici su se ukrcavali u druge koji su ih vozili do njihovih sela. Pjevali su, jedan je vodio pjesmu u kojoj nismo mogli raspoznati riječi. Jedino smo jasno mogli čuti refren koji je glasio *TAHA BIBI AZI ZE*. Radnici su radili teški posao, a na svakih 10 radnika dolazio je predradnik s bičem dugačkim 2 metra. Mislio sam: "Je li moguće da polovicom 20. stoljeća netko na taj način disciplinira ljude?"

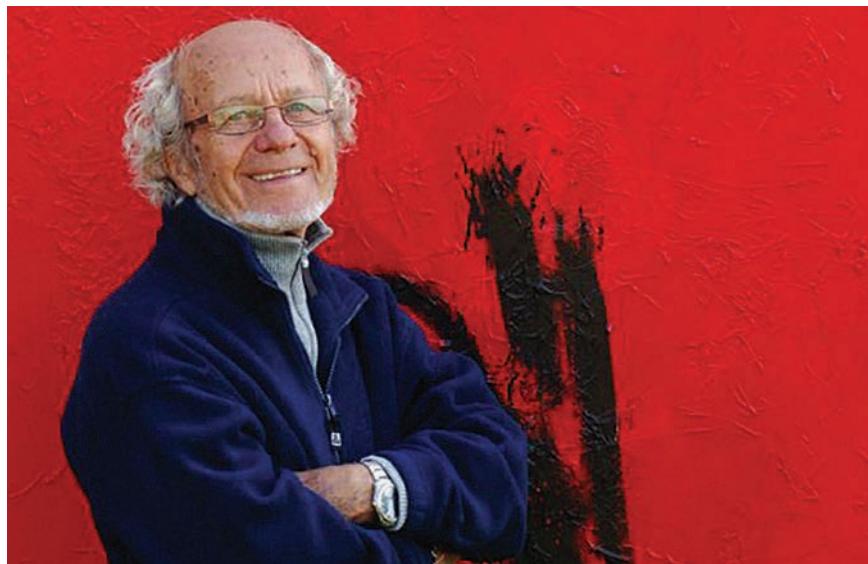
Svi Arapi bili su obučeni u haljine, vjerojatno zato da lakše podnesu nevjerojatno visoke temperature.

Počele su bolesti pa su djeca i stariji ljudi masovno umirali. Izgrađeno je groblje koje se brzo širilo, a na kojem je poznati kipar Ante Kostović napravio spomenik *Majka domovina*.

Dočekala nas je obilna i topla večera koju su pripremili kuhari Slovenci, inače engleski zarobljenici. Englezi su mislili na sve pa su se pobrinuli da nas dočekaju ljudi koji znaju naš jezik. Nedugo poslije toga kuhinje su preuzeli naši ljudi iz zbjega. Organizirane su radionice, pa su tako u stolarskoj radionici iz Kune radili dundo Frano Ferlan – profesionalni drvodjelac, Jocko Medović i, kao mladi naučnik, Miro Medović. Sreća i ja smo jednoga dana posjetiti dunda Frana s do sada sto puta postavljenim pitanjem (još iz Kune): "Dundo Frano, ima li štićica?" Bilo mu je jako draga pa je rekao: "Arbanasi moji, sve što je na podu vaše je pa izaberite što vam treba." Englez Fred sve je to promatrao i smješkao se kao da sve razumije, a od hrvatskih riječi znao je samo dobro jutro i dobar dan.

Uskoro su otvorene škole pod šatorima, gdje sam pohađao 4. razred osnovne škole. Iz Kune je u tom razredu bila i Mira Medović. Iz Trpnja se

sjećam Ane Magaš koja je bila najbolja učenica u razredu. Nju sam nakon mnogo godina sreo u Zagrebu. Tada je radila u Izdavačkoj kući Informator, gdje je bila jedna od urednica. U istom razredu bio je i Braco Grbić iz Trpnja kojemu je instrukcije iz pjevanja davao naš poznati skladatelj maestro Josip Hatze. U pauzi jednog koncerta savršeno je otpjevao jednu dirljivu pjesmu koja je mnogima izmamila suze. Spomenuti skladatelj osnovao je zbor od oko 40 ljudi. Koliko se sjećam, u njemu su iz Kune pjevali Gojka Tutić i Boris Lukač. Tim su zborom proputovali cijeli Egipat, Kairo, Port Said, Aleksandriju i druge gradove, gdje su bili oduševljeno dočekani i predstavljeni. Pjevali su i nama izbjeglicama na improviziranoj pozornici ispred našeg šatora.

Emil Bobanović-Ćolić

Bila je organizirana i umjetnička škola koju su vodili poznati umjetnici. Iz Kune su je pohađali Emil Bobanović-Ćolić, Kruno Paković i Bruno Totić. Po povratku u domovinu samo je Emil nastavio umjetničko školovanje.

Najpopularnija igra među nama djecom bio je nogomet i "frnje". Bili smo sretni kad je Nikoli Bobanoviću, od rodbine koja je živjela u južnoj

Africi, došao paket, a u njemu prava kožna lopta. Većina nas je zamjerala Nikoli što je tu loptu ljubomorno čuvao, no ipak svaki dan u predvečerje s tom pravom loptom igrali smo nogomet. Našem veselju nije bilo kraja.

Nakon godinu-dvije došao je dan povratka. U Port Saidu se odvijala prava trgovina jer smo mi izbjeglice dobivale plaću. Bila je mala, ali ipak smo uštedjeli nešto novaca.

Na povratku, pred Sicilijom, dočekalo nas je jugo i kiša. Kakva blagodat! Nakon dvije godine osjetiti kišu – nezaboravno!

U sjevernu splitsku luku stigli smo 30. 4. 1945. Tu smo se ukrcali u manje brodove koji su nas odveli do naših odredišta. Bio je lijep dan, more se zrcalilo kao ogledalo. U Crkvice smo se iskricali u poslijepodnevnim satima.

Riva je bila bombardirana, ali iskrčavanje je ipak bilo uspješno. Dočekala nas je masa ljudi iz Kune s mazgama, tada jedinim prijevoznim sredstvom. Zaboravio sam detalje, ali ostao mi je u sjećanju susret s Tonijem Kulišićem koji je od dječaka postao pravi mladić. Mazga dunda Vijeka ga je besprijevkorno slušala.

Sastanak s domaćima bio je dirljiv. Bilo je smiješnih momenata jer su stariji zaboravili izgled svoje djece, a djeca nisu mogla prepoznati svoje roditelje. Ali o tome ćemo drugom prilikom.

Hrvoje Bobanović-Čolić

Predstave

U Potomju su se posli Drugog svjetskog rata u Domu držale prestave. Režiser je bijo Milo Pojanić. Mlados ko mlados, za vrime bi se prova počela smijat, a on bi reko: "Ako budete ovako neozbiljni, znajte da ja sa smihom na usnama mogu poć ćak!" I evo, on ti onda ko ide ćak! A uvik se vrati.

Prva posliratna prestava bila je smišna, zvala se "Moja kobila Suzi" s Ivon Indijanon i Marijon Surjan Bašić u glavnin ulogama. Prestava je otvorena s pismom koju je spivo Mirko Kiriđija:

*Evo brabca još je živ,
Želimo vam skori mir.
Evo brabca, evo sreće,
Želimo vam dobro veče!*

zapisala Rina Tomelić po pripovidanju Marije Surjan

Sjećanja na prošla vremena

Vlaška ulica

Vlaška ulica u Potomju "novijeg je datuma", a nastala je izgradnjom kuća tek poslije Drugog svjetskog rata. Njezin početak je na Progonu i proteže se od pumpne stanice prema zapadu, prema zaseoku Doca. U ulicu su se uglavnom preselile obitelji s Prilaza, baš one obitelji koje su Prilazu pjesmom i svirkom davale poseban *štimung*. Te su obitelji izgradile prostranije kuće s okućnicama, pune svjetla, s unutarnjim sanitarnim čvorovima i drugim pogodnostima. Preselile su se, ali duh Prilaza nisu ponijeli sa sobom. Pjesme i svirke više nema, Prilaz ih je izgubio, a Vlaška ulica nije dobila. Kuće Prilaza naslonjene jedna na drugu, davale su poseban ugođaj, gdje se tuga i veselje dijelilo među susjedima. Možda baš u tim intimnostima susjedstva, možemo tražiti razloge nekadašnjeg vedrijeg duha stanovnika mjesta. Danas taj ugođaj djelomično imamo još samo u Podulici i možda u Španjolskom kvartu – tradicionalnom ljubavnom rasadištu.

(O ljubavi bih želio puno više pisati u ovom vjerskom listu jer Bog Stvoritelj obdario nas je nizom darova i ljepota koje smo prisilno potisnuli, zakidajući sebe, stvarajući nepotrebne frustracije i trpljenja. Bog želi samo

Vlaška ulica

dobro i lijepo. Bog želi smiješak i zadovoljstvo na našim licima. Možda u nekom o idućih brojeva o tome iznesem svoja razmišljanja).

Nekada su uz makadamsku cestu Vlaške ulice bili vrtovi, gdje su se sadile *patate*, kupus i *pakuleč*, a u rubovima su rasle smokve. Uz prašnjavu cestu, po kojoj smo kao djeca vozili bicikle, građene su i izgrađene stambene zgrade. Ulica je dugo vremena služila kao poligon za vožnju bicikla i prvih automobila. Pok. Božo Prnić tu je imao svoju betonsku garažu. Uz njega jedan od prvih vlasnika automobila i vozača u selu, bio je tzv. Čirle. Na povratku s feste u Zagori zaspao je i s prijateljima sletio u Neretvu. Razbijeni automobil čuvalo je u garaži, čekajući popravak. Kroz procijep zatvorenih drvenih garažnih vrata auto je pogledao pok. Pavo Poljanić, a na pitanje kako izgleda limarija, rekao je: "Samo za *skipce*", što je značilo da se od njega mogu izrađivati samo *skipci*. U ovoj ulici živio je i vozio automobil među prvima pok. Srećko Napast. Vozio je i pravio automobilske nestaluke dugo vremena uz ljutnju starijih stanovnika sela. Danas, uz očevu garažu, skladišti, vozi, "leti", "prevrće se vozač Formule 2." Svoju strast prema automobilima izražava i kolekcijom olupina svih mogućih marki i tipova. Koliki

je broj ovih olupina nepoznat je. Njegovi nasljednici imat će zadovoljstvo primiti u naslijede nekoliko stotina automobila. Vrijednost? Nikakva!

Za moje mladosti u mraku ulice, preobučeni u uniforme sa šeširima na glavi, dočekivali smo radnike druge smjene Plameta i tražili osobne iskaznice riječima: "Legitimiši ih!" Kožnati *kapot*, čizme, *klobuci* – šeširi, usred ljeta, kod radnika Plameta nisu izazivali nikakvu sumnju, vjerojatno zbog velikog straha i iznenađenja. Ponašali su se kao umorna, zastrašena janjad i prepuštali kontroli. Sretni su napuštali "kontrolni punkt UDB-e" vozeći prema svojim kućama u Donjoj Bandi.

Ovu prašnjavu makadamsku ulicu nisu zaobišli ljubavni nestasluci. Međutim, sve je ostalo u okvirima uljuđenih odnosa. Ljubavni nagoni, Bogu hvala, dođu i prođu, a Vlaška ulica ostaje.

Ova ulica postala je u novije vrijeme ulica prodaje vina. Radišni i vrijedni vinogradari silom prilika postali su i jako dobri vinari. Nekad je bilo drugačije. Ulicu Prilaz i Vlašku ulicu spaja okomita ulica zvana Ulica od kvasine – octa. Naziv i dalje ostaje, a vinski sadržaji danas su vrijedni poštovanja i traženi na tržištu. Ponekad se potkrade greška u pokojoj bačvi. Sadržaj se bačve prolije u *frašku*, po starom običaju, bez da susjedi znaju.

Prisjećam se ranih 90-ih godina, vremena stvaranja hrvatske države kada je u Zagrebu bila nedoumica gdje postaviti pronađen spomenik bana Jelačića. Tada je Tomislav Radović, domoljub, stanovnik ulice, rekao tadašnjem načelniku sela, trebaš poslati brzovaj: "Ako Vi ne znate gdje biste s banom, šaljite ga nama, mi ćemo ga veličanstveno primiti i smjestiti."

Orasi, koštunjavio voće, krase i danas ovu ulicu. Dosta ih je posjećeno iako se ne zna zašto? U hladu krošnji, provedeno je mnogo slobodnog vremena, a o pričama tu ispričanim, knjige bi se mogle napisati. U nekim civiliziranim zemljama mora se dozvola tražiti za sjeću stabla u svom vrtu. Kod nas je dovoljna oštra *sikira* ili dobra motorna pila i naravno pomanjkanje ukusa o lijepom. Estetika i vrtna arhitektura školske su discipline za koje smo možda čuli ili možda nismo!

Progon – početak Vlaške ulice, zahtijeva poseban osvrt. Progon je bio sastajalište mjesnog stanovništva, muškaraca koji su čekali dnevni obrok ili su se susretali poslije dnevnog obroka. Podsjecaо je na rimski Forum. Uz zabavu, humor, šalu, tu se raspravljalо o seoskim problemima i planovima.

Razmjena mišljenja i stavova uvijek je vodila boljitu. Jednom se prolazeći ovim putem prema Sv. Tomi, fratar obratio skupu: "Mogli ste doći na sv. misu." A na to mu je Krešo odgovorio: "U nas to nije mjesni običaj."

Danas toga više nema. Anemična atmosfera nadvila se nad preostalim okupljalištem.

Preveliki promet umanjuje ljepotu Vlaške ulice. Nesavjesni vozači žući prema trajektima, prekoračuju dozvoljenu brzinu i život u ulici čine opasnim. Buka i brzina vozila te skladište starih automobila, ne čine ulicu ugodnom za boravak.

Ulica ima orientaciju prema zapadu, ali nažalost, poneke ideje prožete su ideologijom istoka.

Ivo Santica

Škola

Pelišac

Prelipi moj poluotoče!
Ej, čujete li stine oštare more kako vam piva?
Lozo od sto lita, daješ li još vina?
I zidine stonske brane te ka čaća sina svoga.
Školjka crna na uhu - šapuće štoriju o čistome moru,
A mudro zrno soli piše tradiciju ovu – čuvam te!
Cili dan na plaži – galeb, more, sunce i ja!

*Nika Radović, 5. razred
OŠ "Kuna" Kuna*

Pisma iz moga kraja

Plavo more puno riba,
Po maslinama starim vitar šiba.
Puna sezona svakog lita,
A najbolje je kad se fešta.
Kupamo se, to je prava stvar
Jer Dingač naš Božji je dar.
Nakon plaže trče na Progon sva dica -
Igra se žmurica!
Nekad zimi bude sniga
Pa u tunelu ima siga.
Pelješac naš pun je avantura
I iz ciloga svita turističkih tura.

*Luna Market, 5. razred
OŠ "Kuna" Kuna*

Pjesme Pelišac učenice Nike Radović i *Pisma iz moga kraja* učenice Lune Market objavljene su u Zborniku radova 13. literarno-likovnog natječaja "POJ RIČI MATERINSKE". Natječaj organizira Osnovna škola Primošten.

Živjeti radost

U ovoj noći jesenskoj posljednji nemoćni listić
hladnim vjetrom nošen pade s ogoljele grane.
Razbacane kapljice kiše neumorno kucaju po mom prozoru.
U ovoj noći jesenskoj ne sklopih svoja umorna oka dva.
Prilazeći prozoru izudaranog kapljicama,
stavljam na hladni dlan šalicu toploga čaja.
U ovoj noći jesenskoj miris borovnice iz šalice razbudi me u hipu.
Najednom osjetih kako radost prođe kroza me.
U ovoj noći jesenskoj otvaram joj bijeli prozor.
Izleti iz sobe, ovlada munjevito tmurnim oblacima.
U ovoj noći jesenskoj bojažljivo proviri jedna mala sjajna zvijezda.
Bori se hrabrije od ostalih sa zadnjim oblakom za nebesku prevlast.
U ovoj noći jesenskoj sjedim, sjedim pored prozora.
Gledam, gledam i živim svoju presvijetlu veliku zvijezdu.
U ovoj noći jesenskoj ...

Petra Milovčić, 8. razred
OŠ "Kuna" Kuna

Učenica Petra Milovčić sudjelovala je s pjesmom u prozi *Živjeti radost* na županijskoj Smotri LiDraNo u Dubrovniku, 20. veljače 2019. godine.

Zajednica božanskog milosrđa

Hvaljen Isus i Marija!

Dragi župljani, hodočasnici i svi ljudi dobre volje,
kroz nekoliko mjeseci prisutnosti Karmela Božjeg Milosrđa u Kuni već
smo se pomalo i upoznali. No, dozvolite nam da ipak ovim putem potpunije
predstavimo naš redovnički poziv i karizmu, a čini se da će biti najjedno-
stavnije da se predstavimo kroz nekoliko pitanja koja često od vas čujemo i
na koja rado odgovaramo.

Što znači "Karmel"?

Karmel je naziv gorja na sjeveru Izraela, a zbog bogatog raslinja i plod-
nosti na hebrejskom znači "Božji cvatući vrt" ili "Božji vinograd". Na gori
Karmelu je, po uzoru na život starozavjetnog proroka Ilije (9. st. pr. Kr.),
nastao pustinjački duhovni pokret kojega obilježava susret s Bogom u sa-
moći i molitvi, velika ljubav prema Blaženoj Djevici Mariji te iskrena briga
za gorljivo služenje pravome Bogu i braći i sestrama.

Ovi početci koji nastaju oko tzv. "Ilijinog izvora" nastavljaju se kroz povijest širenjem Karmelskog Reda u Crkvi, dajući joj sjajne svetačke likove kao što su crkveni naučitelji sv. Terezija od Isusa (Avilska), sv. Ivan od Križa, sv. Mala Terezija te suzaštitnica Europe sv. Edith Stein i mnogi dr. Iz karmelske duhovnosti i baštine sve do danas mnogi, kroz različite stilove života, crpe nadahnuće za Bogu posvećeni život kao i za kršćanski duhovni život uopće.

Zbog duhovnog značaja Karmel postaje simbolom duhovne plodnosti i lijepote, što se rado opisuje biblijskim citatom: "U zemlju Karmela (doslovno vinograda i maslinika) ja vas dovedoh, da se hranite plodom i dobrotom njezinom" (usp. Jr 2, 7). Nije li ovo znakovito za prisutnost i poziv Karmela Božjeg Milosrđa na Pelješcu – zemlji vinograda i maslinika, i još k tome sa vrhom sv. Ilije?!

Što je “Karmel Božjeg Milosrđa”?

Karmel Božjeg Milosrđa je jedno novo sjeme u tom karmelskom vrtu, jedan novi izdanak koji tek niče u zemlji Dubrovačke biskupije pod pratinjom biskupa mons. Mate Uzinića. Počeo je 13. svibnja 2016. na otoku Koločepu i trenutno ima početni status “privatnog vjerničkog društva u vidu osnivanja crkvene obitelji posvećenog života”.

Nastaju dvije grane Bogu posvećenog života: sestre i braća. Dijelimo istu karizmu i način života kroz molitvu, rad i poslanje, premda na odmjeneni način i u odvojenim samostanima (koje nazivamo Pustinjama). Od 14. rujna 2108. darovan nam je na korištenje samostan u Kuni koji je namijenjen za sestre, a za granu braće je u tijeku gradnja u Donjoj Vrućici. Trenutno nas je troje: dvije sestre i jedan brat svećenik. Otvoreni smo primati novu braću i sestre koji žele svoj život posvetiti Gospodinu u duhovnom pozivu, a smatramo važnim dati dovoljno vremena međusobnom upoznavanju. Zato već možete vidjeti mlade koji nas posjećuju radi razlučivanju poziva.

Karmel Božjeg Milosrđa otvoren je i za postupno oblikovanje treće grane pridruženih članova laika koji žive u svijetu, a žele živjeti duhovnost Karmela i Božjeg Milosrđa.

Kako živite u Karmelu Božjeg Milosrđa?

U duhovnosti i načinu života Karmel Božjeg Milosrđa želi povezivati povučeni život u molitvi, samoći i tišini karmelske pustinje sa dijeljenjem i navještajem Božjeg Milosrđa kroz specifičan apostolat duhovnosti.

Pustinja nije prazan prostor u kojem se ništa ne događa, nego duhovni prostor koji oslobađa srce od svega što prijeći ili ometa život u sjedinjenju s Bogom. Bez Boga pustinja je prazna i zastrašujuća, a s Njim postaje plodna oaza i cvatući vrt (hebrejski “Karmel”). Tišina i skrovitost pustinje u stvari skriva duhovnu oazu Milosrđa i samo onoliko koliko je mi otkrivamo i primamo iz te oaze možemo istinski podijeliti s drugima. Ozračje tištine i sabranosti pomaže nam u pozivu da trajno molimo i razmatramo Božju Riječ. Milosrdni Isus nas poziva da budemo s Njim kako bi nas onda mogao i poslati propovijedati (usp. Mk 3, 13–14).

Dajući prvenstvo molitvi kao prvom pozivu i apostolatu Karmela svakodnevno smo u euharistijskom klanjanju, a molitve upućujemo osobito za Crkvu i svećenike, za mlade, domovinu i za obraćenje onih koji su daleko od Isusa. Rado Gospodinu prikazujemo sve koji se preporučaju u molitve i dobročinitelje koji nam na bilo koji način pomažu odgovoriti na Božji poziv.

Karmel Božjeg Milosrđa je otvoren za to da oni članovi zajednice koji za to prepoznaju Božji poziv mogu živjeti kontemplativnije, u većoj povučenošti i ne sudjelujući izravno u apostolatu.

Duhovne plodove iz karmelske "oaze u pustinji" dijelimo drugima preko molitve i navještanja Evandželja (promičući osobito molitvu i duhovni život), preko duhovnih obnova, raspoloživosti za svetu Ispovijed i duhovni razgovor. Pritom smo otvoreni za gostoprимstvo onima koji žele provesti nekoliko dana s nama u jednostavnosti molitvenog života i tihoga rada ispunjenog Božjom prisutnošću. Ono kako u Kristu živimo želimo iskreno dijeliti s drugima, hodeći s braćom i sestrama bliže k Bogu, a to znači k istinskom životu i neprolaznoj sreći. Na taj način osobito nastojimo pomoći mladima koji traže životni poziv. Naravi našega pustinjačkog poziva gostoprимstvo odgovara više nego posjećivanje po kućama. Boravak u samostanu ne naplaćujemo.

Što je Karmelski škapular?

Na tom životnom hodočašću osobito nam pomaže Blažena Djevica Marija čijem Bezgrešnom Srcu smo posvećeni po Karmelskom škapularu. Sinovi i kćeri Karmela oduvijek su osobito voljeli Blaženu Djevicu Mariju i častili su je kao svoju Majku i Kraljicu i kao Zvijezdu mora na olujnom valovlju života. Veza između Majke Božje i Karmela osobito se ojačala kada je Marija poglavaru Karmelskog Reda sv. Šimunu Stocku u 13. stoljeću darovala Škapular kao znak njezine zaštite i pomoći. Škapular trajno nosi nebrojeno mnoštvo vjernika kao znak svoje trajne posvete Gospi i duhovnog zajedništva s Karmelom. Može ga primiti svatko tko to iskreno želi i koji se upozna s osnovnim značenjem toga blagoslovljeneznaka. Blažena Djevica Marija nezamjenjiva je pomoć na putu vjere, molitve i dobrih djela. Poznata je izreka: *Karmel je sav Marijin (Totus Marianus est Carmelus)*.

Zato na marijanskim duhovnim obnovama svake prve subote u Deloriti zajedno otkrivamo kako po Mariji k Isusu. Gospa Delorita – od Nazaretske kućice, uči nas samozatajnom životu u služenju Isusu kroz molitvu i obiteljske kreposti kakve su vladale u Svetoj Obitelji.

Zašto zvoni na crkvi svaki dan u tri sata?

Zvona Delorite zvone u 15:00 sati da označe Čas Božjega Milosrđa! Božje Milosrđe je najvažnije Božje svojstvo, njegova suosjećajna ljubav radi koje je za nas i umjesto nas umro na križu da nas oslobodi od grijeha i zla. Božje Milosrđe je beskrajno, po njemu se svi možemo spasiti i bez njega čovječanstvo ne može imati mir niti čovjek pravi život. Nema tako nesretnog i propalog čovjeka kojega Božje Milosrđe ne može izbaviti i usrećiti i nema tako velikog grijeha koje Božje Milosrđe ne može oprostiti, samo ako čovjek to iskreno želi! Naš odgovor na Božje Milosrđe je pouzdanje. Zato na slici Milosrdnog Isusa koju častimo stoji natpis “Isuse, uzdam se u Tebe!”

Čas Milosrđa je važan trenutak kad je Isus umro na križu i kad mu je proboden bok iz kojega su kao iz izvora Milosrđa potekle Krv i Voda za naše opravdanje i spasenje. Na taj Sveti Čas pozvani smo bar na trenutak zastati i kazati “Isuse, uzdam se u Tebe.” U taj čas Isus je preko svete Faustine obećao dati dušama sve milosti koje su u skladu s Božjom voljom ako ga s pouzdanjem zaištu. Tko može neka nam se u tom trenutku u duhu pridruži u molitvi Krunice Božjeg Milosrđa.

Dragi župljani, hodočasnici i svi ljudi dobre volje, neka vas Milosrdni Isus blagoslovi! Pred Njim smo za vas u molitvi da se planovi Božje ljubavi sa svima vama ostvare. Sjetite se i vi nas u vašim molitvama Gospodinu!

Milosrđe vam i radost od Isusa!

Karmel Božjeg Milosrđa

P. S. Tjedni duhovni raspored svetih misa i pobožnosti oglašava se na župnim svetim misama, na vratima Matice u Kuni i na web stranici: www.karmelbm.wordpress.com. Ondje možete pronaći i druge obavijesti iz života Karmela Božjeg Milosrđa.

Duhovna obnova u Kuni

Prigodom svetkovine Krista Kralja održana je trodnevna duhovna obnova za Župu Kuna koja je svoj svečani završetak imala na samu nedjelju Krista Kralja 25. studenog 2018.

Tih dana od Boga smo molili posebne i jako važne milosti za sve živuće i pokojne članove Župe i sve koji su živjeli, žive ili će živjeti na njezinu području.

Prvoga dana trodnevnice kroz krunicu Duhu Svetom, euharistijsko slavlje i klanjanje promišljali smo o nužnosti pokajanja i molili Gospodina da nam udijeli tu milost. Drugoga dana smo krunicu i zazive Božjem Milosrđu, svetu misu i klanjanje dobrom Bogu prikazali za zadovoljštinu za sve počinjene grijeha i uvrede Njegovoj ljubavi u ovoj Župi, a trećega dana smo Gospinom krunicom, misnim slavljem i klanjanjem kucali na Božje srce da nam svima udijeli dar istinskoga pomirenja s Njim, međusobno i sa samima sobom. Kroz sve te dane bila je mogućnost svete ispovijedi, odnosno sakramenta pomirenja da bi se Božja poruka koju smo slušali mogla ostvariti kroz milost sakramentalnog odrješenja koje Isus nesebično daje preko svojih svećenika i koji nas osposobljava da ako imamo na savjesti teži grijeh ponovno možemo pristupati svetoj pričesti, što je prevažno za naš vjernički život. Osobito je naglašeno da je bitno redovito ispovijedanje i primanje svete pričesti. Za pristupanje svetoj pričesti nije nužno da se svaki put ispovijedimo, nego samo da nemamo na savjesti teški grijeh, to jest da nismo svjesno i slobodno prekršili Božju zapovijed u važnoj stvari!

S tom pripravom dočekali smo svetkovinu Krista Kralja na kojoj je don Marinko Šljivić, svečano proglašio Krista Kralja Spasiteljem Župe. Zatim je Presvetim oltarskim sakramentom svečano blagoslovio cijelu Župu i kao njezin duhovni pastir posvetio ju Milosrdnom Srcu Isusovu i Bezgrješnom Srcu Marijinu.

Ovime je učinjen duhovno jako važan korak koji je svaki župljanin pozvan prihvatiti kao nešto vlastito i time će osjetiti veliki blagoslov i Božju pomoć.

s. Maja Pavla

Iz našeg zognja

Urmašice

Sastojci za tijesto:

- 1 maslac
- 2 dl kiselog vrhnja
- 2 žumanjka
- 1 žlica šećera u prahu
- 2 male žlice praška za pecivo
- 40 dag brašna (pola oštrog, pola mekog)
- 10 dag oraha

Priprema tjesto:

Izrežite maslac na komadiće da omekša pa ga zajedno sa žumanjcima i žlicom šećera mikserom "izradite". U to dodajte brašno s praškom za pecivo i kiselim vrhnjem. Umijesite glatko tjesto i ostavite na hladnom mjestu barem sat vremena. Nakon toga otkidajte od tjesteta komadiće veličine oraha, napravite kuglice i utisnite ih na ribež, a po sredini kuglice utisnite komadić oraha. Poredajte takve kuglice na lim tako da ukras od ribeža ostane okretnut prema gore.

Kuglice pecite u zagrijanoj pećnici na 200°C. Čim ih izvadite, zalijte ih vrućim sirupom i ostavite neko vrijeme pokrivene dok upiju sav sirup.

Priprema sirupa:

Šećer prelijte vodom, dodajte limun izrezan na kolutove i kuhatje 15 do 20 minuta.

U slast!
Anita Ostoja

GLASILO ŽUPE UZNESENJA MARIJINA

20243 Kuna — zvonadelorite@gmail.com

Župnik

Don Marinko Šljivić

+385 91 323 3999

marinko.sljivic@gmail.com

Tehnička obrada

Emanuela Tomelić

Urednički odbor

Don Marinko Šljivić

Rina Tomelić

Lektorica

Marijana Tomelić Ćurlin

Izdavač

Župni ured Kuna — Pelješac

Fotografije

Damir Vidoš

Boris Poluta

Božo Prnić

Ljubomir Vranješ

Tisak

Printer-a d.o.o.

ISSN

1334-9441

Grafički urednik

Luka Vidoš

Za internu upotrebu, izlazi povremeno

BLAGOSLOVI BOŽE RUKU KOJA DAJE

Oni koji su pomogli da ovaj list izade:

Općina Orebić, kasica u Matici, PZ Kuna 1898., Marina Marirazza, Marina Cotić,
Ana Daničić i anonimni darivatelji!

Molimo vas da nas i dalje potpomažete vašim molitvama i novčanim prilozima.

Svako vaše dobro djelo blagoslovila Gospa Delorita!

